

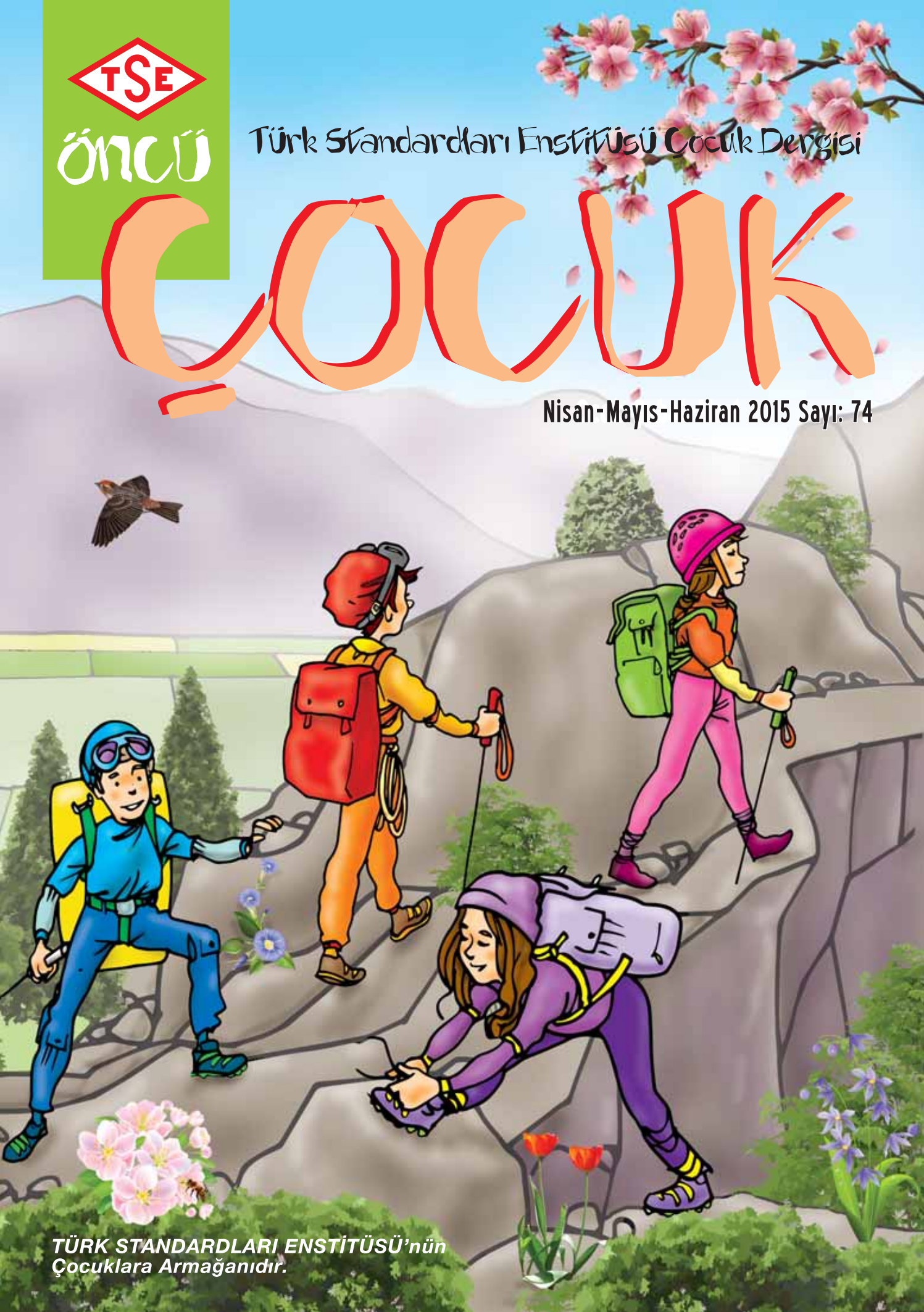

ÖNCÜ

Türk Standardları Enstitüsü Çocuk Dengisi

ÇOCUK

Nisan-Mayıs-Haziran 2015 Sayı: 74

TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ'nün
Çocuklara Armağandır.

TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ ÖNCÜ ÇOCUK DERGİSİ

Nisan-Mayıs-Haziran 2015 • Yıl: 20, Sayı: 74

Sahibi

Türk Standardları Enstitüsü Adına
Doç. Dr. Mehmet Fahrettin Önder

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Doğan Yazar

Yayın Ekibi

Canan Doğan, Fatih Işık

Yönetim Yeri

Türk Standardları Enstitüsü
Halkla İlişkiler ve Yayın Müdürlüğü
OFİM, 100. Yıl Bulvarı No: 99 Ostim / Ankara
Tel: 0 312 416 67 47
e-posta: oncucocuk@tse.org.tr

Abone

Ümüt Öztürk
Tel: 0 312 592 50 11 - Faks: 0 312 592 50 91

Yayın Türü: Yerel Süreli

Basım Tarihi: Mayıs 2015

Baskı: Korza Yayıncılık Basım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi I. Cadde No: 95/II İskitler ANKARA
Tel: 0 312 342 22 08 • Faks: 0 312 341 14 27
www.korzabasim.com.tr

Yayına Hazırlayan: Zet Tanıtım Ltd. Şti.
www.zettanitim.com.tr

4

Hasankeyf

16

Bunları
Biliyor musunuz?

32

Venüs

44

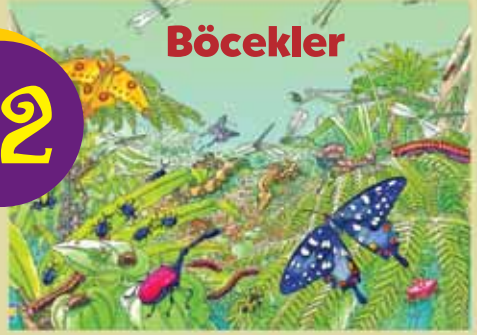
Yakup Kadri
Karaosmanoğlu

Dişbudak

8

Böcekler

12

20

**Makaralar
ve Dişliler**

24

Helyum

**Uzay
Takvimi**

28

Titreme

34

Dağcılık

36

**Diş
Hekimliği**

40

Tarçın

46

Köstebek

48

61

**Önemli Gün ve
Haftalar**

**Zembilcilik
ve Hasırcılık**

50

HASANKEYF

Arkadaşlar, güzel yurdumuzun her köşesinde farklı bir medeniyetin izlerini görüyoruz. Bazı yerleşmelerde, üst üste birçok uygarlığın izlerine rastlanıyor. Bunlardan birisi de Hasankeyf.

Hasankeyf, Batman ilimizin bir ilçesi. Batman'ın güneydoğusunda, Raman Dağlarının güney eteklerinde, Dicle Nehrinin iki yakasına kuzey-güney yönünde yerleşmiş bir kent. Varlığını Dicle'ye borçlu. Bu bereketli bölge, Yukarı Mezopotamya olarak adlandırılıyor.

Kent, tarihte hep önemli bir yerleşim olmuş. Bu bölgede ilk yerleşimin 12 bin yıl önce Hurriiler tarafından kurulduğu söyleniyor. Hasankeyf'in ne zaman kurulduğu tam olarak bilinmiyor. Derin vadilerin yamaçlarındaki yumuşak kayalıklar kolaylıkla işlemeye elverişli. İnsanlar, bu kayalıkları oyarak kendilerine yaşam alanları oluşturmuşlar. Bugün bile bazıları mesken olarak kullanılan mağaralar, bölgede çok eski çağlardan bu yana yerleşim olduğunu gösteriyor.

MS 4. yüzyılda Diyarbakır çevresini ele geçiren Bizans İmparatoru Konstantinos tarafından bölgeyi korumak amacıyla yaptırılan iki kaleden birisi Hasankeyf Kalesidir.

Yekpare taştan yapılmış olan kale, Dicle'nin kıyısında 200 metre yükseklikte, korunaklı ve ele geçirilmesi zor bir

alandaki kurulmuş. Hasankeyf Kalesinin aslı adı “Hısno Koyfa” yani Kaya Kalesi’dir.

Yaklaşık 300 yıl Bizans hâkimiyetinde kalan bölge, sırasıyla Abbasiler, Mervaniler ve Hamdanilerin egemenliğinden sonra 638 yılında Emeviler tarafından ele geçirilmiş. 1071 Malazgirt Meydan Savaşı’ndan sonra Selçukluların Anadolu’ya girmesiyle birlikte bölgeye Artukoğulları Beyliği hâkim olmuş. Hasankeyf Kalesi, Artukoğulları tarafından onarımı yapılarak kullanılmış. 1101-1231 yılları arasında Artukoğulları Beyliğine başkentlik yapmış. Hasankeyf, 1260 yılında Moğollar tarafından istila edilince halk şehri terk ederek korunaklı olan kaleye ve yamaçlardaki mağaralara sığınarak kurtulmayı başarmış.

Hasankeyf Kalesinin iki kapısı var. Doğudaki kapıya İmam Abdullah Kapısı, batıdaki kapıya da Sır Kapısı deniliyor. Kaleye

basamaklı merdivenlerden oluşan yollardan çıkılıyor. Kale duvarlarında birçok kitabe yer alıyor. Kaleye su taşımak amacıyla Dicle’ye inen biri açık, diğeri gizli iki yol yapılmış. 200 basamağı olan bu merdivenli yollar hâlâ sağlam.

Kentin iki yakasını birbirine bağlayan taş köprü’nün Artuklular tarafından 12. yüzyılda yapıldığı söyleniyor. Köprüden günümüze sadece ayakları kalmış.

Medreseler, rasathane, darüşşifa ve diğer eğitim kurumlarıyla bölgenin ilim ve kültür merkezi olan Hasankeyf, ulaşım yolları ve ticaret merkezlerinin yer değiştirmesiyle önemini yitirmiş.

Zamanın acımasızlığı, iklim koşulları ve eski yapıların taşlarının sökülerek yeni bina yapımında kullanılması, bu görkemli kenti harabeye çevirmiş.

Bölgeye hayat veren Dicle Nehri, yörenin iklimini de etkiliyor. Nehir kış aylarının ılıman geçmesini sağlıyor. Ortalama sıcaklık 25 derece. En yüksek ortalama sıcaklık 40 ile 43 derece, en düşük ortalama sıcaklık 6 ile 8 derece arasında.

Bölge halkı, tarım ve hayvancılık yaparak geçimini sağlıyor. Günümüzde turizm de önemli bir gelir kaynağı oluşturuyor.

Hasankeyf'te Büyük Kale, Zeynelbey Kümbeti, Artuklu Köprüsü, Küçük Saray, İç Kale ve camiler ziyaret edilmesi gereken önemli tarihi yapılar.

Arkadaşlar, Hasankeyf sahip olduğu zengin tarihsel yapılar nedeniyle 1981 yılında bütünüyle sit alanı ilan edilerek koruma altına alındı. Ancak çok yakında tamamlanacak olan Ilisu Barajı nedeniyle bu tarihsel yapılar ne yazık ki bütünüyle sular altında kalacak. Barajın bitmesiyle birlikte, Dicle Nehrinin binlerce yılda oluşturduğu ekosistem de yok olacak.

Çok geç olmadan birçok doğal ve tarihi zenginliği barındıran bu kenti keşfetmenizi tavsiye ediyoruz.

Arkadaşlar, listede yer alan eşyaları aşağıdaki kutucuklarda bulup işaretleyebilir misiniz?

BİLGİSAYAR

ZEYTİNYAĞI

TELEVİZYON

CEP TELEFONU

KUMANDA

KANEPE

KÜTÜPHANE

SANDALYE

BUZDOLABI

MASA TAKVİMİ

KOLTUK TAKIMI

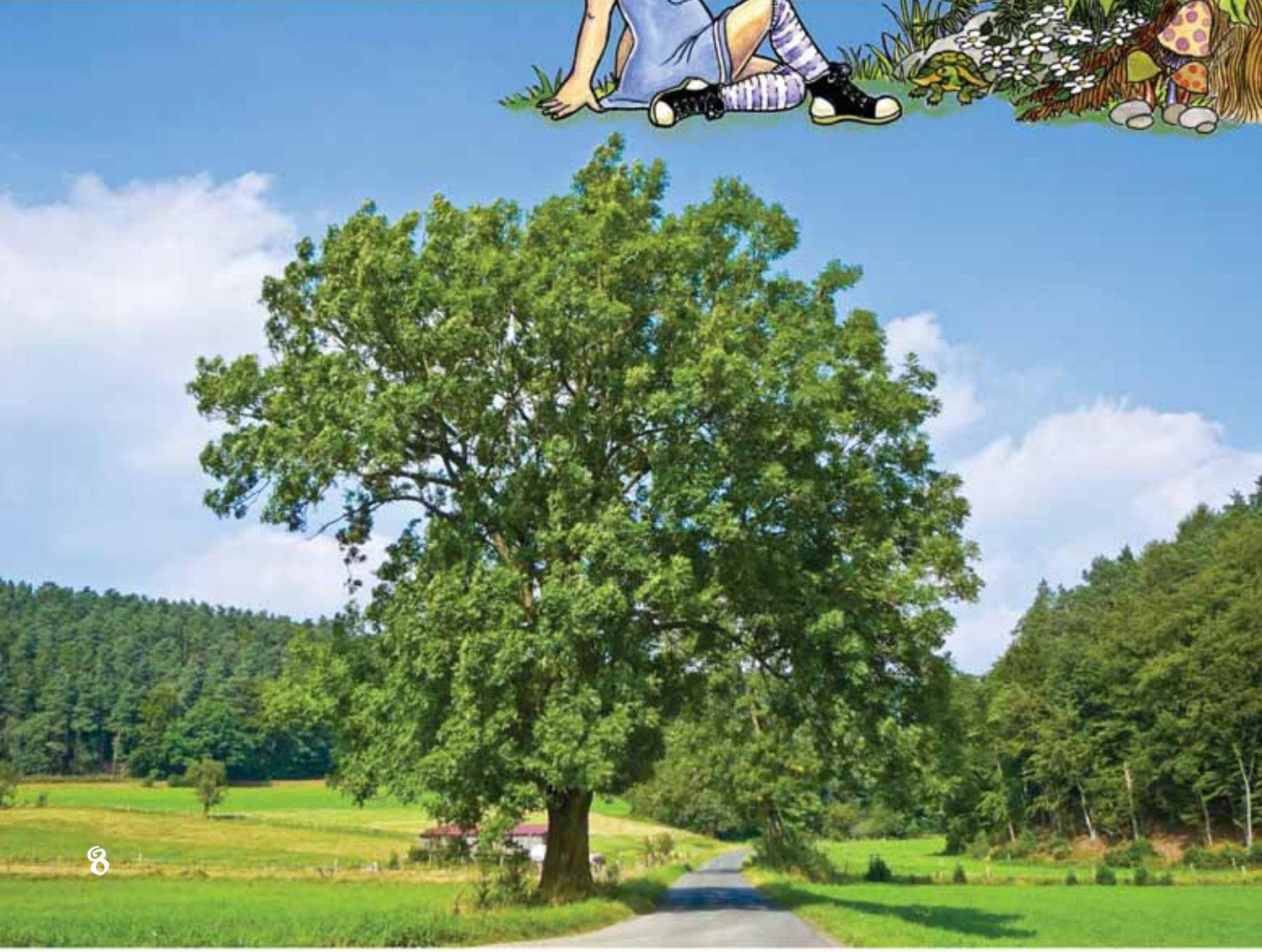
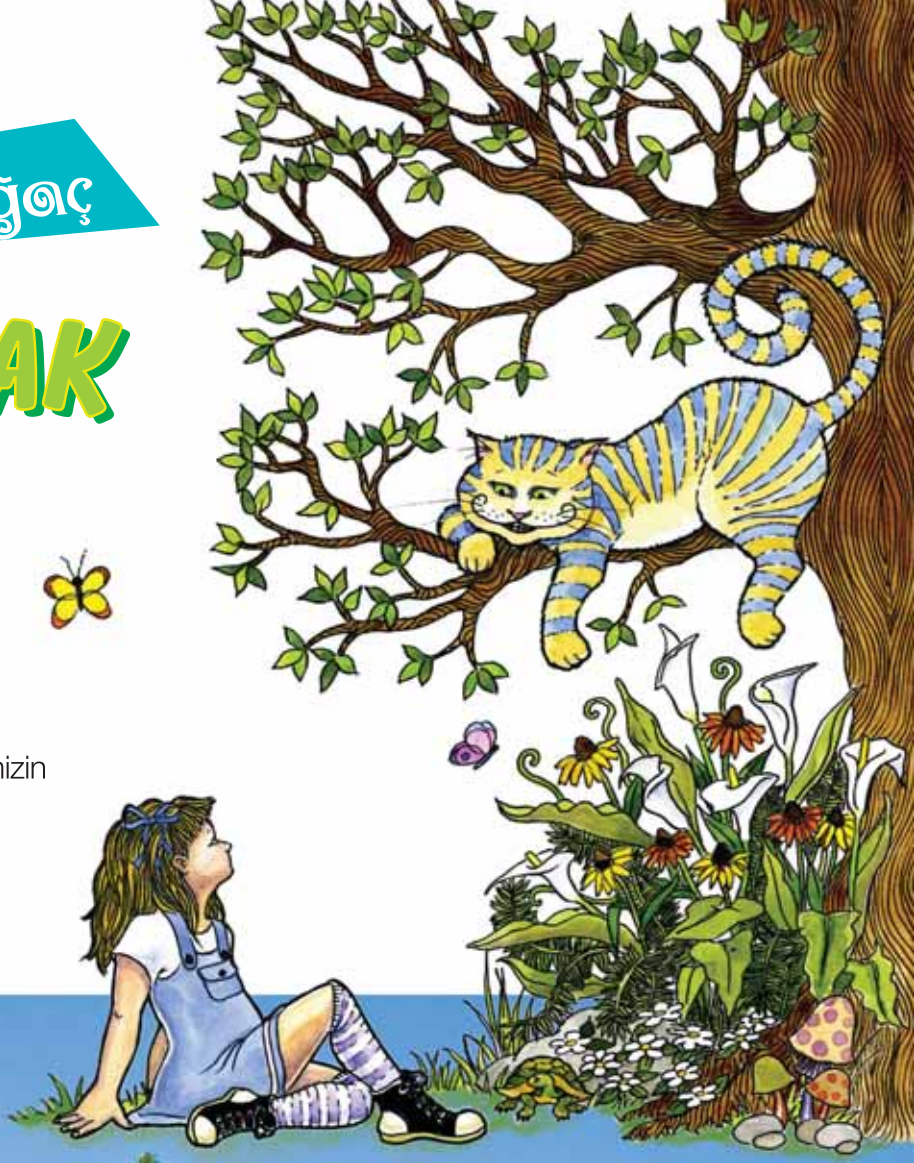
DERİN DONDURUCU

U	A	C	P	Z	M	T	S	C	Z	G	E	T	D	U	U	N	A	R	P	O	C	Z	L
N	N	L	P	O	K	F	M	N	L	B	I	Ğ	R	A	Y	A	S	İ	G	L	İ	B	H
E	E	O	K	T	K	K	D	Ü	Z	C	E	R	U	C	K	J	Z	N	G	J	T	U	N
B	Y	O	F	A	Z	R	U	A	I	R	A	L	I	Ğ	A	Y	N	İ	T	Y	E	Z	D
U	A	E	I	E	R	U	R	C	N	K	F	N	R	J	G	N	L	K	R	R	Z	D	Y
C	Z	P	E	Y	L	A	D	N	A	S	C	I	U	I	R	I	K	U	A	Ç	V	O	P
Z	Y	E	H	H	U	E	Ç	S	B	H	R	I	B	K	F	T	K	M	U	A	O	L	N
M	I	R	J	R	E	Ğ	T	A	T	K	Z	N	P	C	R	R	T	A	İ	N	L	A	B
T	M	R	O	K	A	N	E	P	E	N	İ	A	H	P	U	A	K	N	İ	F	L	B	E
S	İ	Ç	İ	S	P	Z	T	A	E	A	O	L	B	A	L	D	I	D	A	N	O	İ	U
J	K	A	T	N	O	Y	R	A	İ	C	İ	M	İ	V	K	A	T	A	S	A	M	A	Z
P	A	Y	M	E	S	M	E	Ş	S	İ	İ	V	A	S	R	Ö	R	K	H	N	L	R	U
P	T	S	Z	U	L	H	U	C	U	R	U	D	N	O	D	N	İ	R	E	D	K	V	H
Y	K	A	Z	A	Y	E	O	Z	K	B	O	Y	İ	Y	A	D	E	İ	J	M	H	A	İ
N	U	K	İ	A	Ç	P	V	O	İ	B	İ	Ş	B	İ	N	G	Ö	L	P	E	Z	L	T
E	T	A	T	K	K	L	K	İ	T	İ	L	G	E	N	A	H	P	Ü	T	Ü	K	E	B
H	L	R	D	A	J	K	İ	M	Z	V	A	K	İ	L	L	B	S	F	V	İ	F	Z	D
R	O	U	E	V	B	B	U	Z	B	Y	K	C	E	L	N	O	Z	B	A	R	T	Ü	T
A	K	E	C	V	Y	K	İ	M	İ	İ	O	Y	F	U	P	V	D	O	G	N	E	G	İ
G	C	M	K	İ	U	J	M	B	G	K	M	N	P	M	C	V	H	İ	X	E	V	B	İ

Arkadaşım Ağaç

DİŞBUDAK

Arkadaşlar, dünyamızı güzelleştiren, genellikle isimlerini bilmeden yanlarından geçtiğimiz, gölgesine sığındığımız ağaçları tanımaya devam ediyoruz. Bu sefer sizlere ülkemizin hemen her yerinde yetişen ve kentlerin yeşillendirilmesinde çokça kullanılan dişbudak ağacını tanıtacağız.

Dişbudağın 70'e yakın türü var ve tamamı kuzey yarıkürede yetişiyor. Asya'nın batısı ve Avrupa'da en sık rastlanan ağaçlardan. Zeytin ağacı ile aynı familyadan.

Türüne göre boyu en fazla 10-30 metre arasında değişebilen dolgun ve düzgün gövdeli yuvarlak tepeli ağaçlar dişbudaklar.

Genellikle sulak ya da derin toprağa sahip yerlerde yetişiyor. Yetişkin ağaçlar, gri kabuklu ve derin çatlaklı. Yetişkin ağaçların kabuğu, adeta susuzluktan yarılmış toprak gibi parçalar halinde yarılıyor ve bu yarıklar kararıyor. Nisan ayında salkım şeklinde beyaz çiçekler açıyor. Dar ve uzun şerit şeklindeki meyveleri ağustos ayında olgunlaşıyor.

Kışın yapraklarını döken dişbudak, bileşik yapraklıdır. Yaprakları elips şeklinde ve kenarları ince dişli. Her yaprak, aynı yaprak köküne bağlı yaprakçıklardan oluşur. Dişbudağın bileşik yaprakları en az üç, en fazla on beş parçalıdır.

Dişbudak; uzun ömürlü, hızlı büyüyen, bakımı kolay ve güzel görünümlü bir ağaçtır. Soğuğa dayanıklıdır. Kentlerin ağaçlandırılmasında çokça tercih edilir. Parklarda ve yol kenarlarında en çok kullanılan ağaçlardandır. Sonbaharda önce sararan, ardından kırmızı ve kahverengiye dönüşen yaprakları güzel bir görüntü oluşturur.

Meyveleri, tek tohumlu ve kanatlıdır. Rüzgârla savrulan tohumlar, kanatlar sayesinde pervane gibi döne döne çok uzaklara bile uçarlar.

Dişbudak tohumdan üretilir arkadaşlar. Yaz sonunda toplanan tohumlar, kış boyunca buzdolabında tutulur. Tohumlar, mart başında toprağa ekilir. Yaz boyunca bolca sulanır. Toplanmayan tohumlar, kış

boyunca ağacın üzerinde kalır. Baharda rüzgârla savrulan tohumlar kaldırım taşlarının arasında bile filizlenir.

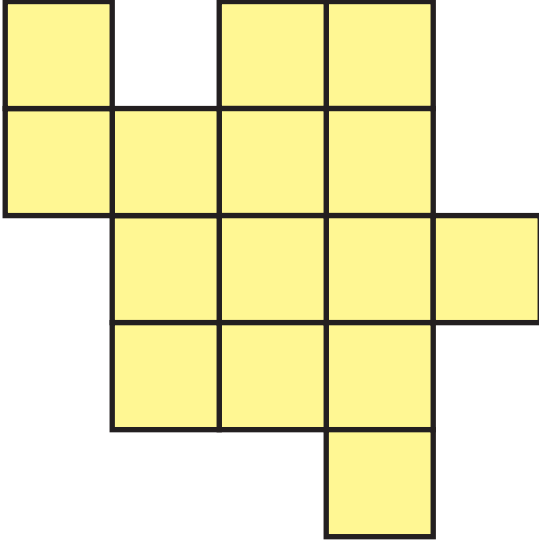
Dişbudak kerestesi, oldukça hafif, düz damarlı ve dayanıklıdır. Kolay bükülebilen odunu tekne ve mobilya yapımında kullanılır. Tenis raketi ve kayak gibi spor malzemeleri ile el aletlerinin saplarının yapımında dişbudak kullanılır.

Ülkemizde Trakya, Doğu ve Batı Karadeniz Bölgesi, Marmara ve Ege Bölgesi'nde yayılış gösterir. Yurdumuzda 4690 hektar koru, 743 hektar baltalık dişbudak ormanı bulunur. Trakya, Marmara ve Batı Karadeniz'de deniz seviyesine yakın sulak alanlarda büyük dişbudak ormanları vardır. Ege ve Akdeniz Bölgesinde ise seyrek olarak hemen her yerde görülür.

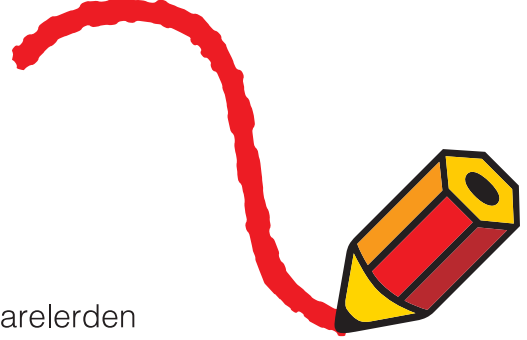
Türkiye'de adi dişbudak, sivri meyveli dişbudak ve çiçekli dişbudak doğal olarak yetişir.

2

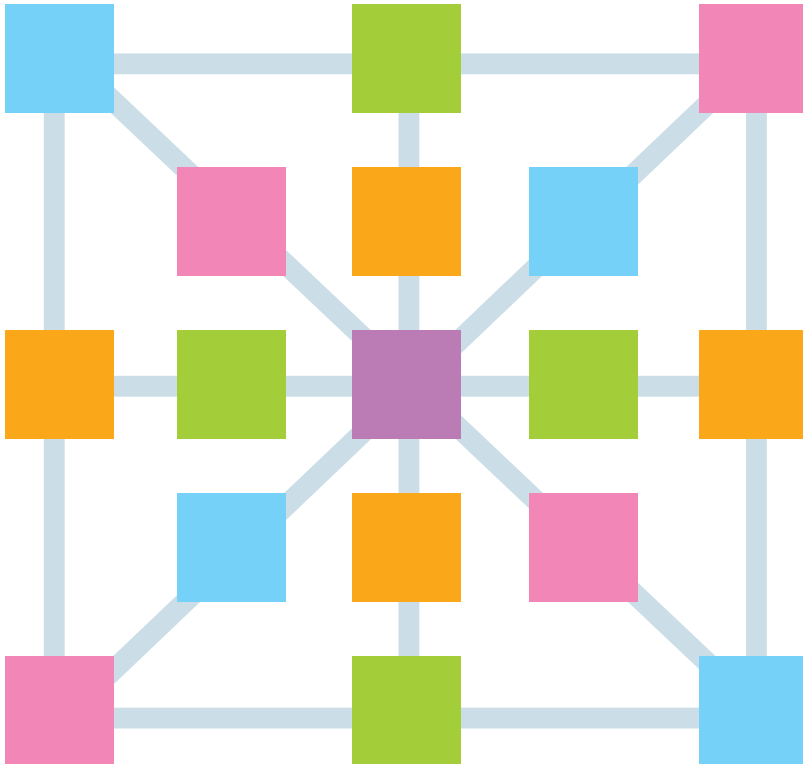

bilmece bulmaca

Karelerden
oluşmuş şekli,
birbirine eşit
olarak 3'e
bölabilir misiniz?

3

Yandaki kutucuklara
aşağıda verilen
rakamları öyle
yerleştireceksiniz ki
her doğru çizgi
üzerindeki sayıların
toplamı 55 olacak.
5 adet 20,
3 adet 15,
3 adet 10,
6 adet 5.

BÖCEKLER

sanarak gördüğümüz yerde tepki gösteririz. Elbette canlılara zarar veren böcekler de vardır. 850 bin çeşit böcek arasından yalnızca bin kadarı zararlıdır. Mikrop taşıyan bazı böcekler insan sağlığına zarar verebilir. Bitkilerle beslenen böcek türleri tarım ürünlerinde zarara yol açar. Zararlı böcekleri engellemek için onların yaşamına son vermek kalıcı ya da doğru bir çözüm değildir. Bitki ve insanlara zarar veren böceklerin sayısının artmasında da insan nüfusunun artmasının büyük etkisi vardır. Doğal yaşam alanlarının yok edilmesi sonucunda bazı türler yok olurken kimi zararlı türlerin de sayısı büyük ölçüde artmış durumdadır.

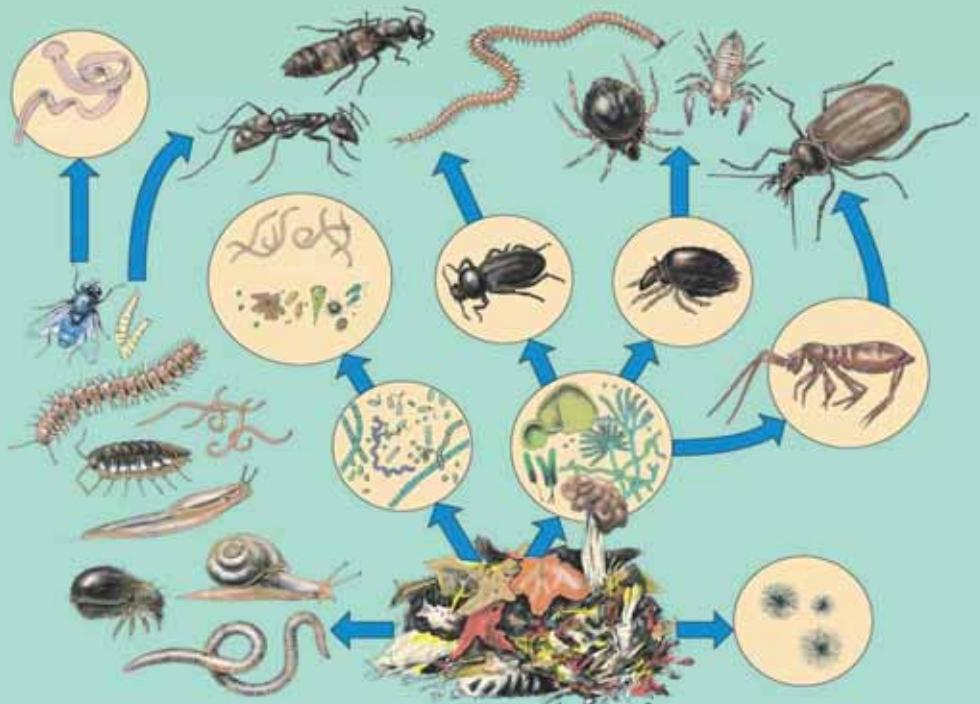
Böceklerin doğal denge içinde önemli bir yeri vardır arkadaşlar.

Böcekler, toprağı zenginleştirir.

Böcekler, ölen canlıları, kuruyan dalları ve ağaç gövdelerini parçalayarak toprağı

Yeryüzünde, tanımlanmış 1 milyon 700 binden fazla hayvan türü bulunuyor. Bu türlerin 850 binini böcekler oluşturuyor. Böcekler, sayı bakımından da hayvanlar âleminde en kalabalık grubu oluşturuyor.

Böcek denince aklımıza hemen hamam böceği, pire, sinek, karınca, tahtakurusu geliyor değil mi? Genellikle böcekleri zararlı

karışmalarını hızlandırır. Yedikleri besinleri de dışkılarıyla toprağa bırakır. Bu organizma artıkları toprağı zenginleştirir. Toprağın oluşmasında ve verimliliğinde böceklerin katkısı çok önemlidir.

Böcekler, bitkilerin tozlaşmasına ve soylarının sürmesine yardımcı olur.

Çiçek tozları erkek çiçekten dişi çiçeğe taşınmadıkça tohumlu bitkiler çoğalamaz. Tozlaşmanın yüzde doksan beşi böcekler, kalan yüzde beşi de rüzgâr aracılığıyla gerçekleşir. Bal yapmak için çiçeklerde nektar arayan

arılar, bazı kın kanatlı böcekler ve sinekler çiçeklerin tozlaşmasına yardımcı olur. Yaşamlarını sürdürmek için birbirine ihtiyaç duyan çiçekler ve böcekler milyonlarca yılda, birlikte evrimleşmişlerdir.

Sözgelimi Madagaskar'da yetişen bir orkidenin nektarı 30 santimetre derinliğindeki bir borunun dibinde bulunur. Aynı uzunlukta hortumu olan bir güve, nektarı alırken üzerine yapışan çiçektozlarını taşıyarak bitkinin soyunun sürmesine yardımcı olur.

Elma, armut, şeftali, domates, patlıcan gibi meyve ve sebzelerin çiçeklerinin tozlaşmasında da böcekler önemli rol oynar.

Günümüzde bazı arı türleri özel olarak üretilerek seralarda bitkilerin döllenmesinde kullanılmaktadır.

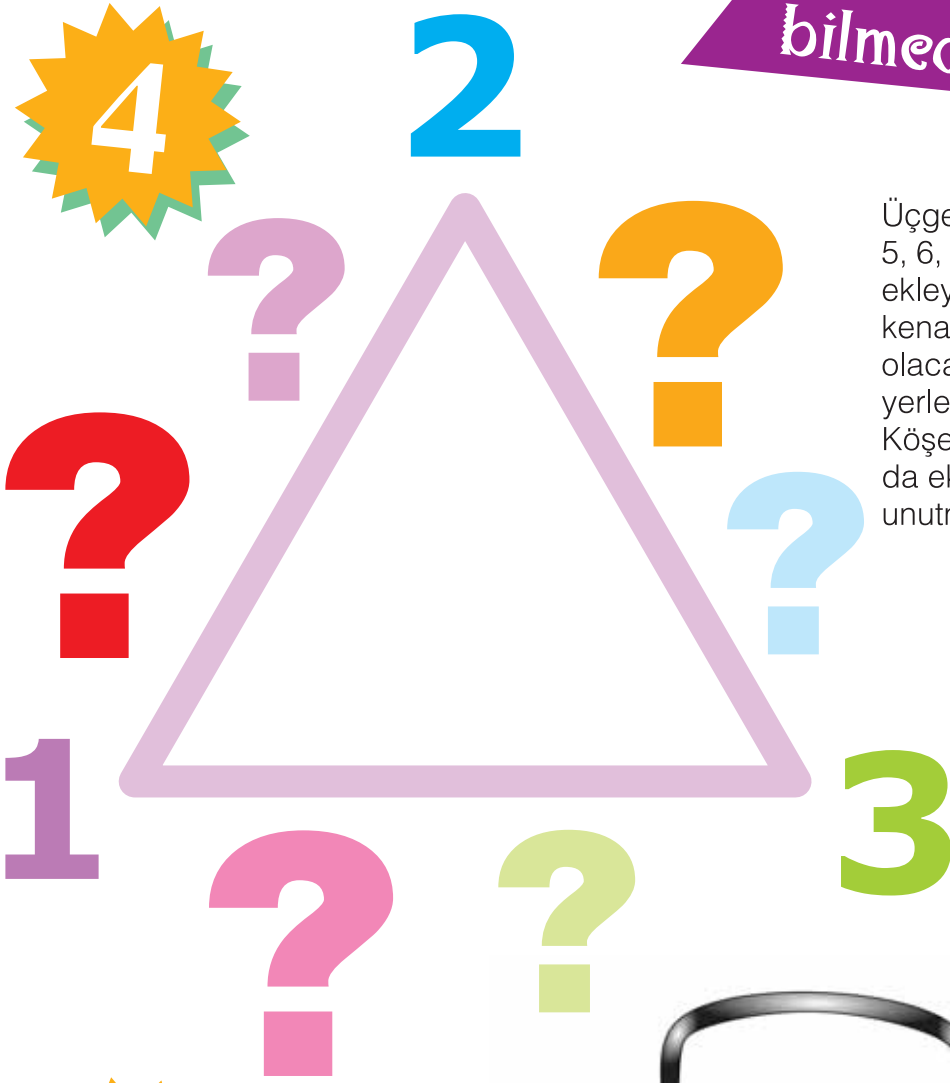
Uğurböceği ve bazı böcekler de yaprakbiti, kabuklubit ve

tırtıl gibi zararlıları yiyerek tarıma yardımcı olur. Günümüzde ağaçları kurutan zararlılara karşı ormancılar tarafından karıncalar kullanılmaktadır. İpekböceği, doğal ipek elde etmemize yardımcı olur. Arılar önemli bir besin olan balı üretir. Hindistan'da ve Uzak Doğu'da yaşayan bir kabuklu bitin dışısının yumurtalarını korumak için salgıladığı bir madde, gomalak adı verilen koruyucu cila yapımında kullanılır. Gomalakla özellikle ahşap mobilyalar cilalanır.

Arkadaşlar, her canlının doğal denge içerisinde bir yeri vardır. Böcekler sizin yaşam alanınıza girip zarar vermedikçe onlara zarar vermeyin.

bilmece bulmaca

Üçgenin kenarlarına; 4, 5, 6, 7, 8 ve 9 sayılarını ekleyerek, her bir kenarın toplamı 17 olacak şekilde yerleştirebilir misiniz? Köşelerdeki rakamları da eklemeyi unutmayın!...

Ali, saatin alarmini 5 saatte bir çalacak şekilde ayarladı. Tam saat 12.00'de ayarlanan saat, 5 gün sonra kaç kere çalmış olur?

bunları biliyor musunuz?

Okyanuslarda bulunan tuz miktarı, tüm kıtaları 150 metre kalınlıkta kaplayacak kadar çoktur.

Yarasalar, gündüzleri uykuya yattıkları mağaralardan dışarı çıkarken hep sola dönerler.

Atların ayakta uyuduğunu biliyor muydunuz? Atlar bir ay kadar ayakta kalabilirler.

Salyangozların yaklaşık 25 bin dişi vardır.

İnsan vücudundaki en güçlü kas dildir.

Eyfel Kulesi'nin tepesinden Paris manzarası izleyebilmek için 1792 basamak çıkmak gerekir.

Salatalığın yüzde 96'sı sudan oluşur.

Hapşırırken gözlerimizi açık tutamayız.

Norveç'in kutuba yakın kuzey bölgelerinde yaz mevsimi boyunca 14 hafta hem gündüzler hem de geceler güneşli geçer.

Kediler hem kör hem de sağır doğarlar, ancak annelerinin yaydığı titreşim sayesinde memeye yönelirler.

Değerli taşların çoğu farklı elementlerden oluşur, sadece pırlanta tek bir elementten, karbondan oluşur.

Toz şekerin her bir kristalinin 16 köşesi vardır.

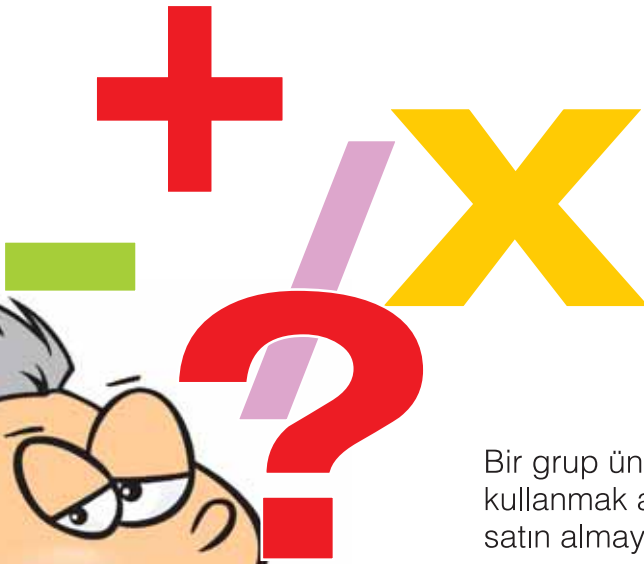

6

bilmece bulmaca

Sadece 3 düz çizgi çekerek daireleri üçgenlerden ayırabilir misiniz? Çigiler yalnızca boşluklardan geçecek.

7

Bir grup üniversite öğrencisi, ortak kullanmak amacıyla bir bilgisayar satın almaya karar verirler.

Herbirinin payına 300 lira düşüyor. İçlerinden birisi, son anda vazgeçmiş.

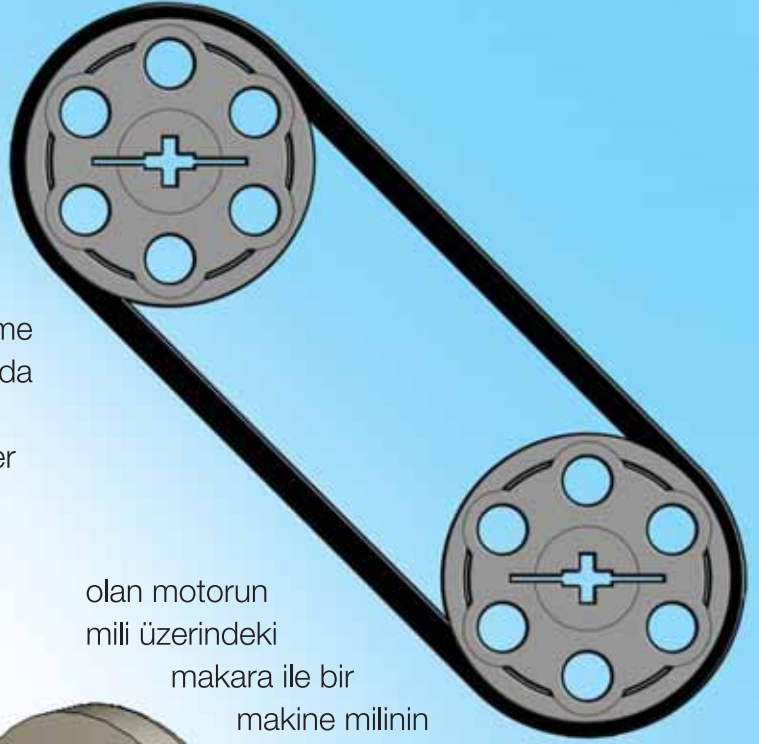
Böylece kalanların herbirinin payına 375 lira düşüyor. Kaç kişi olduklarını bulabilir misiniz?

makaralar ve dişliler

Arkadaşlar, tekerleği bulan insanoğlu, bu teknolojiyi geliştirerek makaralar ve dişliler aracılığıyla hareketi iletmeyi başardı. Yazılı kaynaklar, makaraların MÖ 9. yüzyıldan beri kullanıldığını gösteriyor. Tahta pimlerden oluşan ilk dişli ise Orta aę'da kullanılmıştır.

Makarada tekerlek ip, zincir ya da kayışla birlikte kullanılır. Dişlide ise tekerleğin kenarı dişler ya da sonsuz vida yivi biçiminde kesilerek başka bir dişlinin benzer uzantılarıyla içiçe geçmesi sağlanır. Makaralar ve dişliler, iki ya da daha fazla mil arasındaki dönme hareketini iletmek için kullanılır. Saat ya da motorlarda olduğu gibi miller birbirine yakınsa, genellikle dişliler kullanılır. Miller birbirine uzaksa makaralar kullanılır.

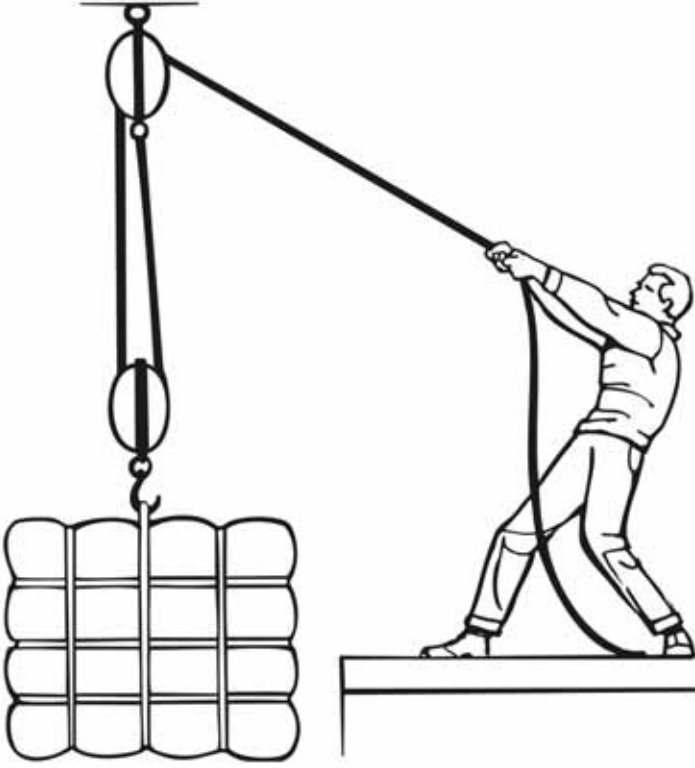
olan motorun
mili üzerindeki
makara ile bir
makine milinin
üzerindeki
makara arasında gerdirilen
kayış, motordan aldığı
güçle makineyi çalıştırır.
Motora bağlı olan
makaranın çapı
değiştirilerek çıkış
milinin dönüş hızı
değiştirilebilir. Çıkış
miline farklı hızlar
verebilmek için işletme
milinin üzerine değişik
büyüklüklerde makaralar takılır.

Buna kademeli makara sistemi denilir. Makaraların dış çemberi, kayışın yerleştirilebilmesi için enli ve düz olur. Bazı makaralarda ise dar kayışları yerleştirmek için oluk açılır. Böylece kayışların kayması önlenir.

Makaralar, kaldıraçlarda da yaygın olarak kullanılır. Ağır yüklerin daha kolay kaldırılabilmesi için, insanın uyguladığı kuvveti artırmak amacıyla makara sayısı artırılmış kaldıraçlar kullanılır.

Makara ve dişlilerde değişik çaplarda tekerlekler kullanılarak farklı dönüş hızları elde edilir.

Kayışlı makaralar, daha çok fabrikalarda ve tarım makinelerini çalıştırmakta kullanılır. Daire şeklindeki bir kayış, birbirine paralel iki mil arasında hareketi iletir. Güç kaynağı

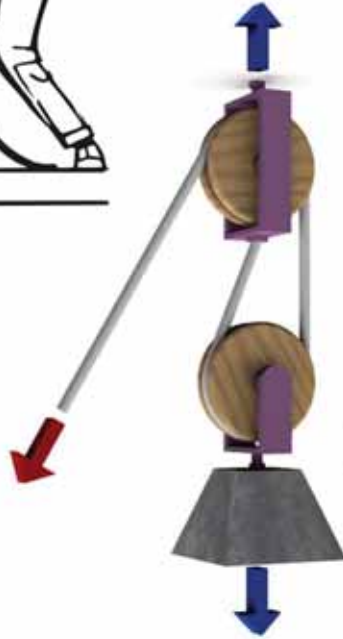

Sabit Makara: Temel kullanım amacı kuvvetin yönünü değiştirmektir. Makara yüksek bir yere bağlanarak sabit durumda kullanılır.

Hareketli Makara: Herhangi bir yere sabitlenmeden, düşey ekseninde hareket edebilir. Bu iki makara sisteminin birlikte kullanılması palanga oluşur.

Hareketi ileten kayışın, kasnağın üzerinden kaymasını önlemek amacıyla kasnak yerine dişli çarklar, kayış yerine de zincir kullanılır. Bu sistemin en güzel örneklerinden biri bisikletlerdir.

Kayışla bağlanan kasnaklarda ve zincirle bağlanan dişli çarklarda her iki teker aynı yönde döner.

Güç kaynağının sağladığı hareketi iletmek için kullanılan diğer yöntem ise dişlilerdir.

Güç iletmesi gereken tekerlekler birbirine yakınsa dişli çarklar kullanılır. Tekerlerin dış çemberine açılan dişler sayesinde tekerler birbirine geçer. Böylece tekerlerin birisi döndürüldüğünde diğer tekerin de dönmesi sağlanır.

Dişli çarklar, genellikle hızı ve çoğu zaman da dönüş yönünü değiştirmek için kullanılır. Hızdaki değişim dişli çarklar üzerindeki diş sayısı ile doğru orantılıdır. Sözelgimi, yirmi dişli bir çarkı harekete geçiren yüz dişe sahip bir dişli, dönme hızını beş kat artırır. 40 dişli bir çarkı hareket ettiren 20 dişli bir çark, dönme hızını yarıya düşürür.

Dişli çarklar tarafından döndürülen miller birbirine bitişik değilse araya bir ya da daha fazla dişli atılır. Bu dişliler, diğer dişlilerle aynı sayıda dişe sahiptir. Bu nedenle dönme hızında bir değişim olmaz.

Dişli tekerlekler dönüş yönünü 90 dereceye kadar değiştirmek amacıyla da kullanılabilir.

Bir dişli takımında gücü taşıyan ilk dişli, bağlandığı dişliyi ters yönde hareket ettirir.

Dişli takımında iki dişlinin aynı yönde dönmesini sağlamak için araya ikisini de kavrayan üçüncü bir dişli yerleştirilir. Böylece ilk dişliden ara dişliye geçen hareket ikinci dişliye geçerken yeniden ters yöne döner ve iki dişlinin aynı yönde dönmesi sağlanır.

DÜZ

Birbirine paralel iki mil arasında güç aktarmak için düz dişliler kullanılır.

KONİK

Aynı düzlemde yer alan ve aralarında açı farkı bulunan miller arasında güç aktarmak için konik dişliler kullanılır. Miller aynı düzlemde değilse, birisinde çarklı, diğerinde sonsuz vidalı dişli takımı kullanmak gerekir. Sonsuz vida dişi açılan çarklar, dişlerini kavradığı dişli çarkı da birlikte döndürür.

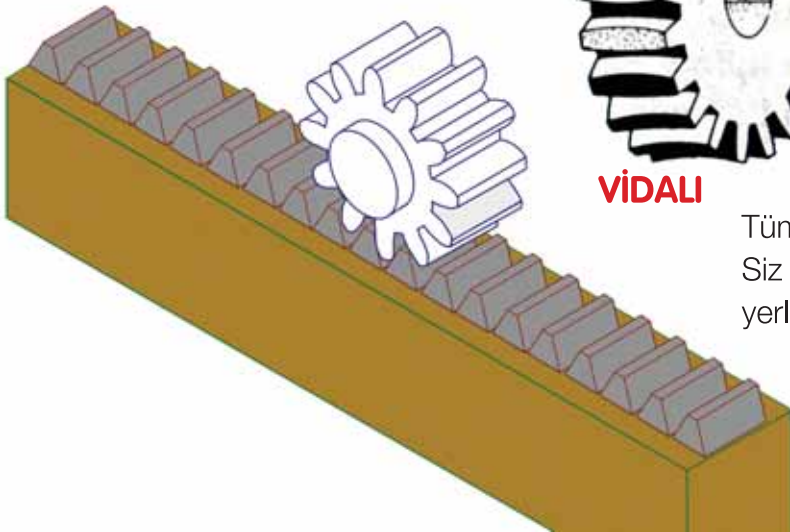
Arkadaşlar, bisikletinizin çark ve dişlilerini inceleyerek konuyu daha iyi anlayabilirsiniz.

Bisikletin pedalına bastığınızda uyguladığınız kuvvet, pedal kolları, zincir ve iki zincir dişlisi aracılığıyla arka tekerleğe iletilir. Pedala her basışınızda arka tekerlek iki kere hareket ederek bisikletin ilerlemesini sağlar.

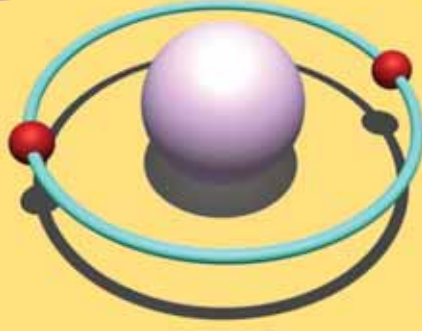
VİDALI

Tüm makineler gibi dişliler de bakım ister. Siz de dişli çarkları, zinciri ve bağlantı yerlerini sık sık yağlamayı unutmayın.

elementlerin dünyası

Kimyasal elementlerin sınıflandırılması için bilim insanları tarafından periyodik tablo geliştirildi. Bu tabloda, bilinen bütün elementler artan atom numaralarına göre sıralanır. Bu sayımızda 2 numaralı element olan helyumu tanıyacağız.

2 Numaralı Element: **HELYUM**

Helyum, hidrojenin en hafif elementidir. Renksiz ve kokusuz bir gazdır.

Atom numarası 2, kimyasal simgesi He, bağlı atom kütlesi ise 4,0026'dır. Uzayda hidrojenin en çok bulunan elementidir. Bunun nedeni ise yıldızlardaki enerjinin kaynağı olan çekirdek kaynaşmaları sonucu hidrojen atomlarının helyum atomlarına dönüşmesidir. Dünya atmosferinde 186 binde bir oranında helyum bulunur. Bilim insanları, 1905 yılında

doğal gazın bileşiminde de helyum buldular. Günümüzde en çok helyum ABD'deki doğal gaz yataklarından elde ediliyor.

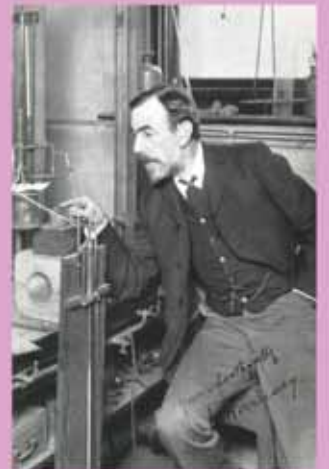
1898'de radyumun bulunmasından sonra, radyum çekirdeğinin sürekli olarak parçalandığı ve parçalanma sırasında üç çeşit ışın yaydığı anlaşıldı. Bu ışınlardan birisi olan alfa ışınları helyum atomlarının çekirdeklerinden oluşur. Bundan dolayı dünyadaki helyumun varlığı radyoaktif element çekirdeklerinin parçalanmasından kaynaklanır.

Helyum, başka elementlerle tepkimeye girmeyen eylemsiz bir maddedir. Bu tür maddelere soygaz denir. Uzay araçlarının yakıt tanklarında iç basınç yaratmak amacıyla helyum kullanılır. Bu tanklar, yeterli

Helyum, İngiliz gökbilimci Norman Lockyer tarafından 1868'de Güneş tayfını incelerken gözlemlendi. Lockyer, bulduğu bu yeni elemente Yunancada güneş anlamına gelen helios sözcüğünden türettiği "Helyum" adını verdi. Ancak varlığı 1895'te ispatlandı. Kimyacı William Ramsay, uranyum içeren klevayit mineralinin bir asitle işleme girdiğinde helyum

açıya çıktığını gördü. Ramsay, bir süre sonra demirli göktaşlarının bileşiminde helyum buldu. Araştırmalar sonucu havada da az oranda helyum bulunduğu tespit edildi.

basınç sağlanmadığında kendi ağırlığıyla çökecek kadar incedir. Kaynak işlerinde metallerin havadan etkilenmesini önlemek amacıyla gene helyumdan yararlanılır. Helyum, hidrojenden ağır olmasına rağmen yanıcı olmadığı için meteoroloji balonlarının ve güdümlü balonların doldurulmasında kullanılır. Dalgıçların vurgun yemesini önlemek için oksijen tüplerine oksijenle karıştırılmış helyum doldurulur. Çünkü sualtındaki yüksek basınçta helyumun kanda çözünme oranı azotunkinden daha

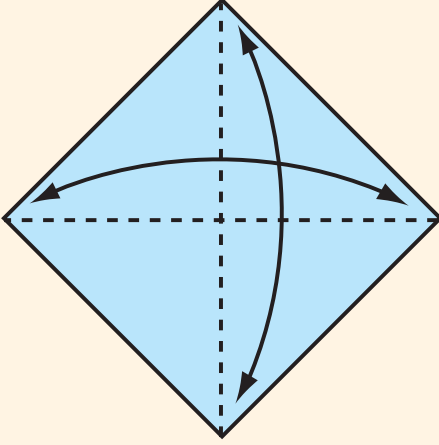
azdır. Nükleer reaktörlerin soğutulmasında da helyum kullanılır.

Helyum, diğer gazlardan çok daha düşük sıcaklıklarda sıvılaşır. -269 derecede sıvılaşır. Yüksek basınç uygulanmazsa, sıvı haldeyken mutlak sıfır noktası olan -273 derecede bile katılaşmaz. -271 derecenin altındaki sıcaklıklarda sıvı helyum, ısı iletkenliği yüksek bir akışkan haline gelir. Bu durumdayken, gazların bile geçemeyeceği kadar küçük deliklerden sızabilir.

KAĞITTAN AT KATLAYALIM

1

Öncelikle kare şeklinde, iki tarafı farklı renklerde olan bir kağıt bulacaksınız.

Bulduğunuz kağıdın bir yüzünün mavi, diğer yüzünün ise beyaz olduğunu varsayarak başlayalım.

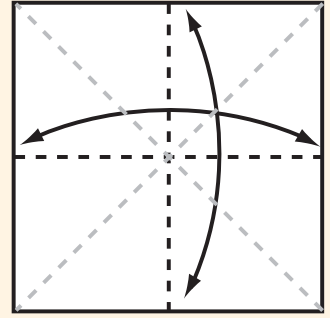
Kağıdınızı renkli tarafı size bakacak şekilde tutun. Kağıdı, köşeler üstüste gelecek şekilde ortasından katlayın. İyice bastırın ve geri açın, daha sonra diğer yöne doğru tekrar katlayın.

Kağıdı ters çevirip beyaz tarafı size bakacak şekilde tutun.

Kağıdı, bu sefer de kenarları üstüste gelecek şekilde ortasından katlayın. İyice bastırın ve tekrar açın. Daha sonra diğer yöne doğru tekrar katlayın.

Yaptığınız katlama işlemlerinden sonra izler böyle görülmeli.

2

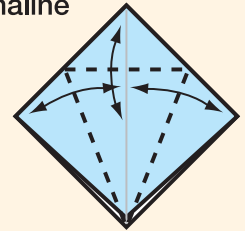
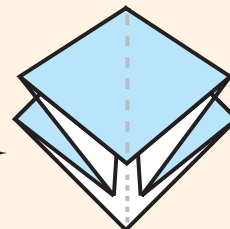
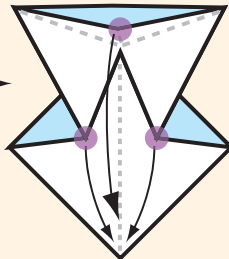
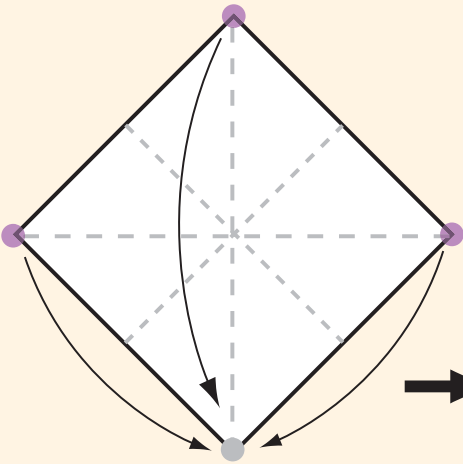

3 Yaptığınız katlama izlerini kullanarak üst tarafta kalan 3 köşeyi en alttaki köşenin üzerine getirin.

Katladığınız kağıdı bastırarak düzleştirin.

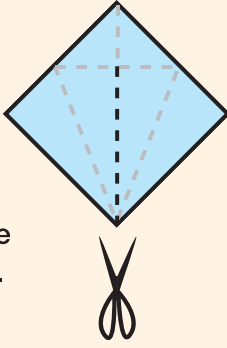
Üst katın dış köşelerini merkez çizgisi ekseninde katlayın. Daha sonra üstteki köşeyi gösterilen kıvrım boyunca aşağıya doğru katlayın. Katlama izleri oluşuktan sonra eski haline getirin.

4

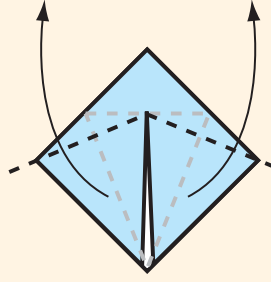
5

Sadece üstteki katı, en üstteki katlama izine kadar kesin.

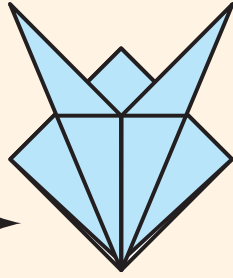
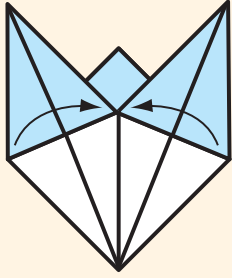
6

Gösterilen izler boyunca katlayarak "bacakları" oluşturun.

7

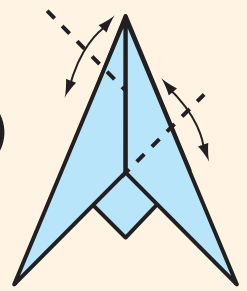
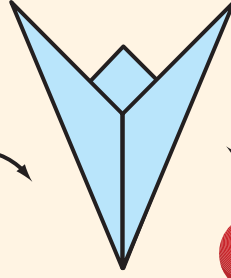
Sonra bu parçaları merkez doğrultusunda yarıya katlayın.

8

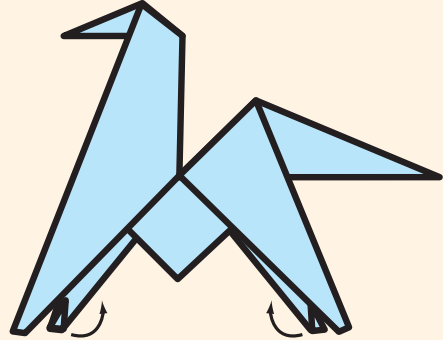
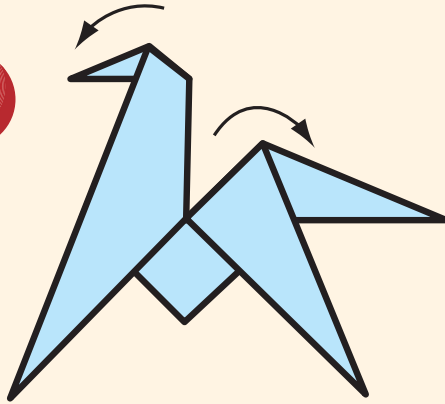
Modeli ters çevirin ve 4, 5, 6 ve 7. adımları tekrarlayın.

Model şimdi böyle görünmeli.

Baş ve kuyruğu katlayın.
Atınız hazır.

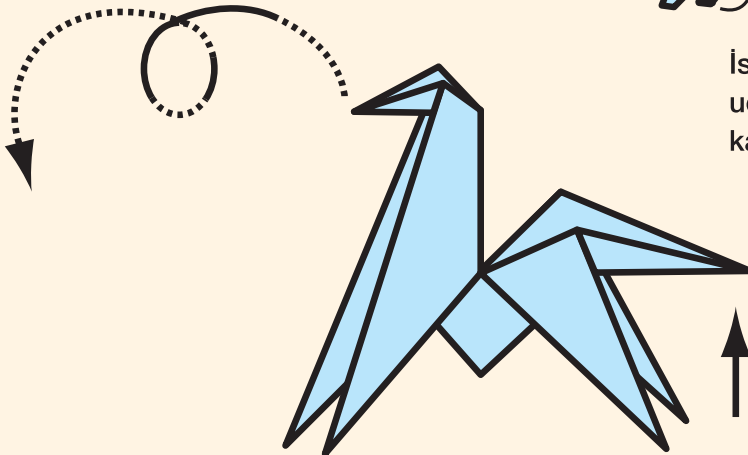
10

Modeli döndürün ve gösterildiği şekilde izler yapın.

Daha sonra eski haline getirin.

İsterseniz, modelin iç tarafından uç kısımları yukarı doğru katlayarak atın 4 ayağını köreltin.

Atınıza takla attırmak isterseniz, kuyruğunun altından sertçe yukarıya doğru ittin.

uzay takvimi

YUKARIDA NELER OLUYOR?

Arkadaşlar, tatil başlıyor ve gökyüzünü incelemek için daha fazla zaman bulacaksınız. Önümüzdeki üç ayda gökyüzünde neler olacak biliyor musunuz? Ulusal Gözlemevi tarafından oluşturulan takvime göre Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında güzel gözlemler yapma olanağı bulacaksınız.

Temmuz 2015

Gezegenler

Merkür: Güneş'e yakın konumda bulunan

gezegeni bu ay görmek mümkün olmayacak.

Venüs: Ayın ilk haftası boyunca Jüpiter'e yakın konumda olacak ve akşamları batıda gözlenebilecek. Günler ilerledikçe gözlem süresi kısaltmaya başlayacak olan Venüs ayın son haftası günbatımından ancak bir saat sonrasına kadar gözlenebilecek. 18 Temmuz akşamı Jüpiter ve ince bir hilal şeklindeki Ay'la yakın konumda olacak.

Mars: Sabah gökyüzünde bulunan gezegen giderek Güneş'ten uzaklaşıyor. Ancak görülebilecek kadar yükselmesi için ayın son haftasını beklemek gerekiyor. Mars, bu sırada gündoğumundan önce gözlenebilir. Parlaklığı fazla olmadığından yüksek bir yerde ve temiz bir havada gözlem yapmak gerekiyor.

Jüpiter: Gökyüzünde giderek Güneş'e yaklaşan gezegenin gözlem süresi giderek kısalıyor. Jüpiter, günbatımından sonra batıda yaklaşık iki saat kadar gözlenebilecek. Ancak bu süre ay sonunda bir saate düşecek. 1 Temmuz akşamı

Venüs ile Jüpiter yaklaşması görülmeye değer.

Satürn: Günbatımında güneyde, alçak bir konumda bulunan gezegen geceyarısından yaklaşık bir saat sonra batıyor. 25 ve 26 Temmuz geceleri Ay'la yakın bir konumda bulunacak olan Satürn'ün ay sonuna doğru gözlem süresi biraz daha kısalacak ve geceyarısında batacak.

Gök Olayları

1 Temmuz: Venüs ve Jüpiter batıda birbirine çok yakın görünümde.

5 Temmuz: Ay, Dünya'ya en yakın konumunda (367.092 km).

6 Temmuz: Dünya, Güneş'e en uzak konumunda (152 Milyon km).

10 Temmuz: Venüs, günbatımında batıda Jüpiter ve Regulus ile birlikte yakın görünümde.

18 Temmuz: Ay, Venüs ve Jüpiter, Regulus ile birlikte batıda birbirine çok yakın görünümde.

21 Temmuz: Ay, Dünya'ya en uzak konumunda (404.836 km).

26 Temmuz: Satürn ve Ay birbirine yakın görünümde.

Ay'ın Konumu

Dolunay
2 Temmuz

Sondördün
8 Temmuz

Yeniay
16 Temmuz

İlkördün
24 Temmuz

Dolunay
31 Temmuz

Ay'ın Konumu

Sondördün 7 Ağustos

Yeniay 14 Ağustos

İlkördün 22 Ağustos

Dolunay 29 Ağustos

Ağustos 2015

Gezegenler

Merkür: Akşam

gökyüzünde, batı ufku

üzerinde yer alan gezegenin gözlenebilmesi için ayın ortasına kadar beklemek gerekiyor. Ayın ikinci yarısı gökyüzünde giderek Güneş'ten uzaklaşacak olan gezegen yine de ufuktan fazla yükselemeyecek. Gezegeni görebilmek için yüksekçe bir gözlem yeri ve iyi atmosfer koşulları gerekecek. Böyle koşullara sahip gözlemciler 7 Ağustos akşamı batıda gezegenin Jüpiter ve Aslan Takımyıldızı'nın parlak üyesi Regulus'la yaklaşmasını görmeyi deneyebilir.

Venüs: Gezegen ayın ikinci yarısından itibaren sabah gökyüzünde olacak. Ayın sonlarına doğru gündoğumundan önce doğu ufku üzerinde gözlenebilecek.

Mars: Gözlenebileceği süre yavaş yavaş uzayan gezegen, sabaha karşı doğu ufkunda yer alıyor. Ayın son haftası Güneş doğmadan yaklaşık iki saat önce yükselecek olan Mars gündoğumuna kadar Venüs'le gökyüzünü paylaşacak.

Jüpiter: Ayın ilk haftası çok kısa sürelerle günbatımında batıda görülebilecek gezegen, günler ilerledikçe giderek Güneş'e yaklaşacak. 7 Ağustos akşamı günbatımında temiz bir ufuk ve yüksek bir gözlem yerinden gezegenin Merkür ve Regulus'la yaklaşması izlenebilir.

Satürn: Gezegen, Güneş battığı zaman güney yönünde parlıyor. 22 Ağustos gecesi Ay'la yakın konumda olacak gezegenin

gözlem süresi ayın son haftası üç saate kadar düşecek ve gezegen geceyarısından önce batmış olacak.

Gök Olayları

1 Ağustos: Ay, Dünya'ya en yakın konumunda (362.134 km).

9 Ağustos: Ay ve Aldebaran geceyarısından sonra birbirlerine çok yakın konumda.

13 Ağustos: Mars ve Ay gündoğumunda doğuda birbirlerine yakın konumda.

18 Ağustos: Ay, Dünya'ya en uzak konumunda (405.845 km).

22 Ağustos: Satürn ile Ay geceyarısına kadar birbirlerine çok yakın konumda.

29 Ağustos: Venüs ve Mars gündoğumunda doğuda birbirlerine yakın konumda.

30 Ağustos: Ay, Dünya'ya en yakın konumunda (358.289 km).

Ay'ın Konumu

Sondördün 5 Eylül

Yeniay 13 Eylül

İlkdördün 21 Eylül

Dolunay 28 Eylül

Eylül 2015

Gezegenler

Merkür: Ufuktan fazla yükselemediğinden

gezegeni akşamları batı ufku da görmek için iyi atmosfer koşulları gerekiyor. Ayın ikinci yarısı yüksekliği iyice azalacak olan gezegeni gözlem koşulları uygun olsa da görmek zor olacak.

Venüs: Sabah gökyüzüne geçen gezegen, Güneş doğmadan önce doğu ufku üzerinde yer alıyor. Gezegen ayın sonlarında neredeyse üç saat gözlenebilecek ve ay boyunca Mars'la yakın görünecek.

Mars: Gündoğumundan önce doğu ufku üzerinde yer alan Mars, ay boyunca yaklaşık iki saat süreyle gökyüzünde olacak. 25 Eylül'de Aslan Takımyıldızı'nın en parlak yıldızı Regulus'la çok yakın görünecek olan Mars ay sonuna doğru gökyüzünde Jüpiter'e yaklaşacak.

Jüpiter: Ayın ilk haftasından sonra Mars ve Venüs'le sabah gökyüzünü paylaşmaya başlayacak olan gezegen, gündoğumundan önce doğu ufku da gözlenebilir. Günler ilerledikçe Güneş'le arasındaki açıklık artacak olan gezegenin gözlem süresi de iki saate kadar uzayacak. Ay sonunda Jüpiter, Mars, Regulus ve Venüs doğu ufku üzerinde birbirlerine yakın olacak.

Satürn: Günbatımında gökyüzünün batı bölgesine geçmiş olan gezegen geceyarısından iki saat öncesine kadar gökyüzünde. Akrep Takımyıldızı'ndaki Satürn'ün halkalarının konumu teleskopla

gözlem için uygun açıda. Ay sonuna doğru gezegen, Güneş battıktan ancak iki saat sonrasına kadar gözlenebilecek

Gök Olayları

4 Eylül: Merkür, en büyük doğu uzanımında (27°).

5 Eylül: Ay ve Aldebaran geceyarısından sonra birbirlerine çok yakın konumda.

10 Eylül: Venüs, Mars ve Ay gündoğumundan önce doğuda birbirlerine yakın konumda.

14 Eylül: Ay, Dünya'ya en uzak konumunda (406.463 km).

19 Eylül: Satürn ve Ay geceyarısına kadar birbirlerine yakın konumda.

21 Eylül: Venüs, gündoğumundan önce doğuda Mars ve Jüpiter ile birlikte yakın görünümde.

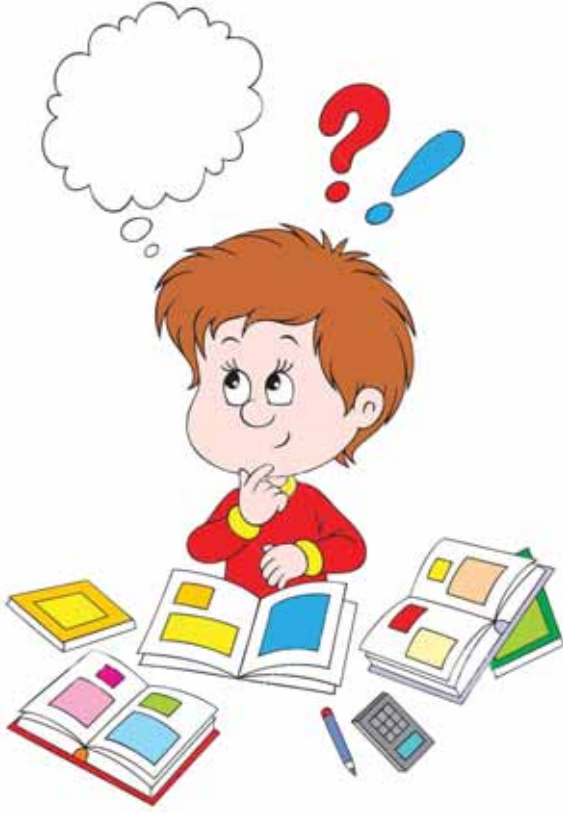
23 Eylül: Sonbahar ekinoksu (gece ve gündüz süreleri eşit).

24 Eylül: Mars ve Regulus gündoğumundan önce doğuda birbirlerine çok yakın konumda.

28 Eylül: Ay, Dünya'ya en yakın konumunda (356.879 km).

8

Mustafa'nın sınıfında 10 kişiyi saymazsak hepsi kız, 20 kişiyi saymazsak hepsi erkektir. Sınıfta kaç kişi olduğunu ve kaç kız, kaç erkek olduğunu bulabilir misiniz?

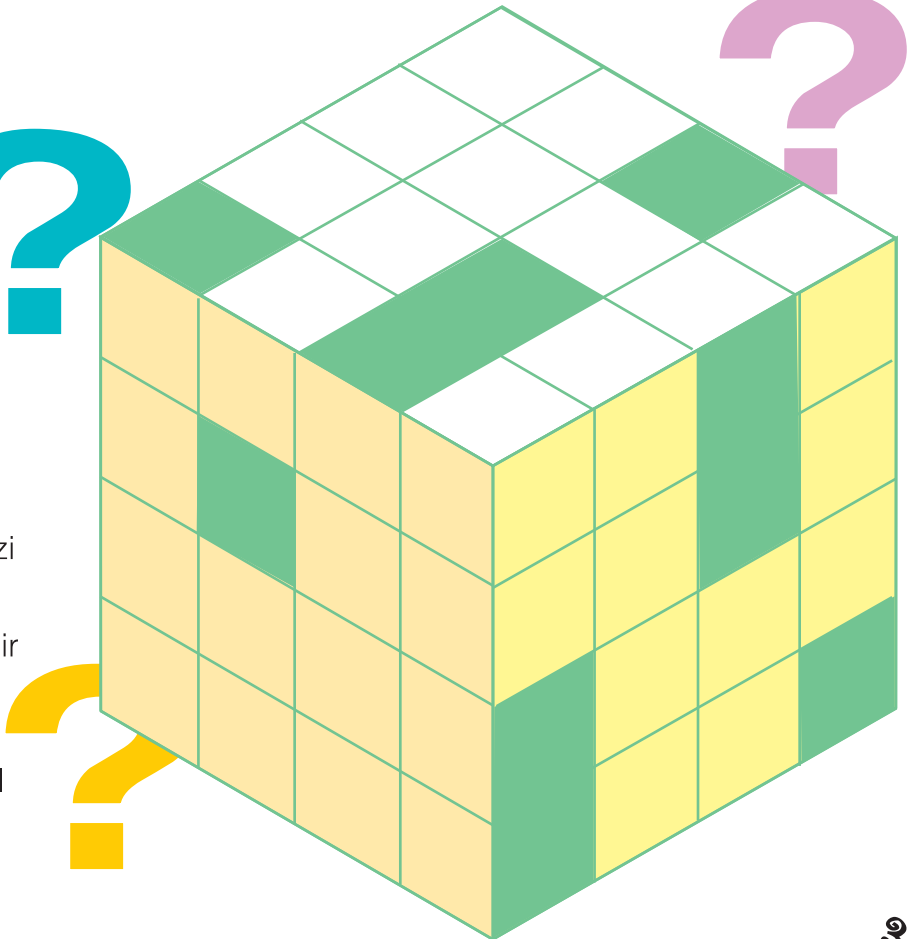
9

Küp üzerindeki beyaz karelerin hepsinden geen bir yol izmenizi istiyoruz.

Aynı yerden sadece bir kere geeceksiniz.

Hi bir yerde yol keřiřmeyecek ve yeşil karelerden gemeyeceksiniz.

VENÜS

Venüs, halk arasında Akşam Yıldızı, Çoban Yıldızı ya da Çolpan adıyla anılır. Güneş çevresindeki yörüngesi Dünya'nın yörüngesinin içinde kaldığı için bir iç gezegendir. Bu yüzden de Güneş'ten hemen önce doğan bir sabahyıldızı ya da hemen onun ardından batan bir akşam yıldızı gibi görünür.

Güneş'in çevresinde dolanan sekiz büyük gezegenden birisidir. Güneş'e yakınlık bakımından ikinci sırada yer alır. Güneş'e uzaklığı yaklaşık 107,5 milyon kilometredir. Yörüngesi, şekil olarak daireye yakındır. Çapı 12.100 kilometredir.

Bir iç gezegen olan Venüs, Dünya'dan bakıldığında birbirini izleyen değişik biçimlerde görünür.

Venüs'ün atmosferi çok yoğun olduğundan 20. yüzyıla değin gezegenin yüzeyi gözlemlenemedi. Gelişen teknik olanaklar sayesinde, bugün Venüs'ü daha iyi tanıyoruz. 1960 yılından sonra gönderilen uzay sondaları, gezegeni inceleyerek ayrıntılı bilgi sahibi olmamızı sağladı.

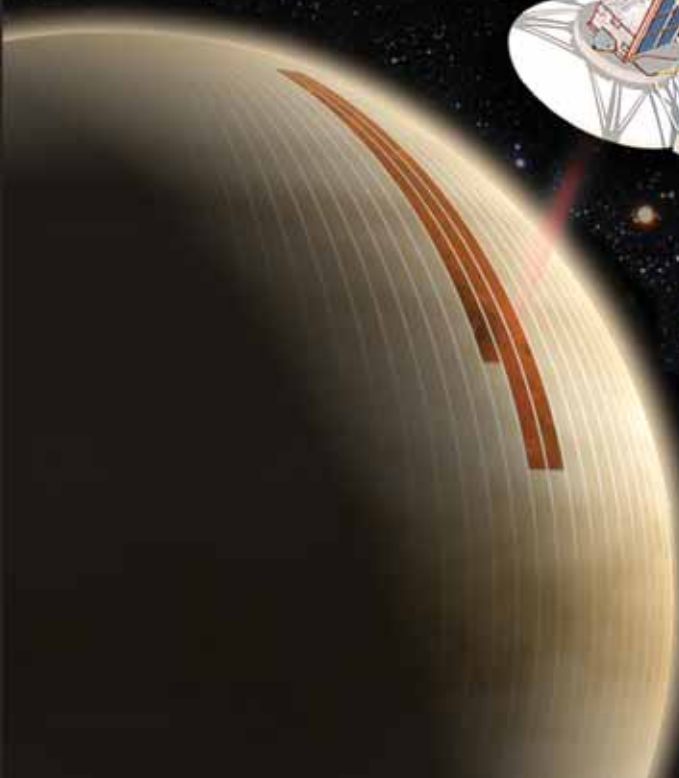
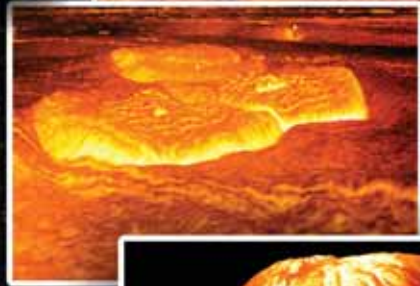
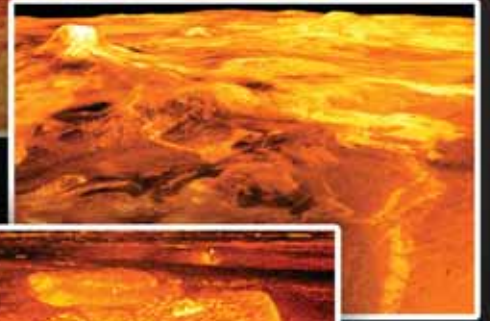
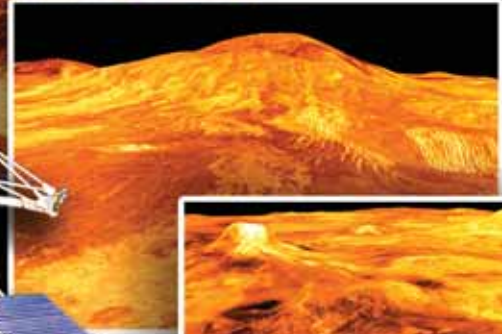
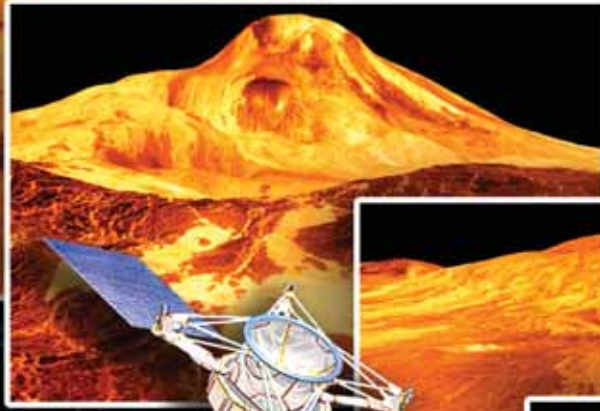
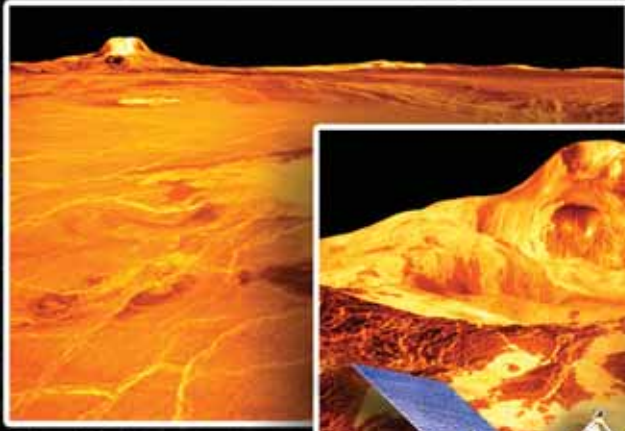
Venüs'ün yoğun atmosferinin yüzde 96'dan fazlası karbondioksit, yüzde 3,5'i azot ve az oranda su buharı, argon ve neondan oluşuyor. Atmosferinin üst bölümü, derişik sülfürik asit bulutlarından oluşan bir katmanla kaplıdır. Bu katmanın altında ise yoğun kükürtdioksit gazı ile katı ve sıvı kükürt bulutları yer alıyor. Bulutlardaki kimyasal tepkimeler şimşeklere ve başka elektrik çalkantılarına neden olur. Karbondioksitin Güneş ısını geri yansıtmasından dolayı sera etkisi oluşur. Bu nedenle Venüs'ün yüzeyinde sıcaklık yaklaşık 460 derecedir.

Venüs'ün yüzeyi taş ve kayalarla kaplı bir çöl gibidir. Birbirinden kopuk yüksek sıradağlar ve geniş çanaklardan oluşan arazilerle kaplıdır. Yerçekimi Dünya'daki yerçekiminin onda dokuzu kadardır.

Venüs'ün kendi çevresindeki dönme düzlemi ile Güneş çevresindeki dolanım düzlemi arasındaki açı yalnızca 3 derece olduğu için bu gezegende mevsim değişiklikleri olmaz. Venüs, Güneş'in çevresini yaklaşık 225 günde dolaşır. Kendi ekseninde dönüşünü ise 243 günde

tamamlar. Venüs diğer gezegenlerin aksine doğudan batıya doğru döner. Venüs'te bir gün, 118 Dünya gününe denktir. Bütün gezegenler içerisinde Dünya'ya en yakın olan gezegendir.

Arkadaşlar, Venüs geceleri gökyüzünde gözlemlenen Ay'dan sonraki en parlak gökcismidir. Mitolojideki bir tanrıçanın adını taşır. Bir inci gibi parlayan Venüs, insanlar tarafından güzelliğin ve aşkın simgesi olarak kabul edilmiştir.

NEDEN TİTRİYÖRÜZ?

Arkadaşlar, doğadaki tüm canlılar dışarıdan gelen etkilere karşı, olumlu ya da olumsuz tepki gösterirler. İnsan vücudu da çeşitli etkilere karşı, uyarıların etkisiyle kendini savunmaya geçer.

Vücudumuzun sağlıklı çalışmasını sağlayan birçok düzenek vardır. Titreme, vücudun ısı dengesini korumak için geliştirdiği işlevlerden birisidir. Vucüt ısısı düştüğü anda devreye girer.

Beyin, titremeyi sağlayan çeşitli duyu sistemleri aracılığıyla, bilinçli ya da içgüdüsel olarak soğuğu algılar. Titreme tamamen içgüdüselidir. Vücut, çevre ısı ne olursa olsun, kendi ısını aynı dengede tutmaya çalışır. Vücut ısının sağlığını tehdit edecek düzeye düşmemesi için kaslar hızla sıkışıp genişlemeye başlar.

Böylece titreme başlar. Titreme sonucu, iç organlara ısı sağlamak amacıyla iskelet kaslarında daha fazla ısı üretir. Aşırı titremede çene kasları gerginleşir ve dişler takırdamaya başlar.

Korku ya da heyecan da sinir sistemini uyarak titremeye neden olabilir.

Bundan kurtulmanın

Ter bezlerimiz, vücudumuzdaki azotlu artıkların dışarıya atılmasında böbreklerimize yardımcı olur. Soğuk havalarda üşümememiz için ter bezlerimiz daha az çalışır. Derimize yakın olan kan damarları büzülerek buralara gelen kan azaltılır. Sıcakkan, yaşamsal önemi olan iç organlarımızın üşümemesi için vücudumuzun içine yönlendirilir. Derimiz üzerindeki kılların kasları da kasılarak kıllar dikleştirilir. Böylece derimiz üzerindeki kıl örtüsü daha da kalınlaştırılır. Vücut ısıımız çok düştüğünde, derimiz üzerindeki alıcılar refleks olarak altındaki kasları uyarır ve onların titreşmesini sağlar. Titrememizi sağlayan bu tepkidir. Titreşmeyle ısı üreterek organizma kendisini korur.

tek yolu, kontrolü kaybetmemek ya da titreme başladığında olabildiğince çabuk toparlanmaktır.

Arkadaşlar, titreme bir uyarıdır. Siz gene de titremeye başlamadan soğuktan korunmak için önlem alın. Hemen sıcak bir yere kaçın ya da bir kat daha giyinin.

dağcılık

Arkadaşlar, tırmanma merakı küçük yaşlarda oyunla başlar. Çocuklar, gözlerine kestirdikleri her şeye tırmanmaya çalışırlar. Çocukların önlenemeyen tırmanma isteklerini karşılamak için alışveriş merkezleri ve okullara tırmanma duvarları yapılıyor.

Keşfetme ve tırmanma içgüdüğü, ileriki yaşlarda insanları dağcılık sporuna yönleltebilir.

Dağcılar, açık havada bir yandan doğayı keşfederken bir yandan da spor yapma olanağı bulurlar. Bu spor vücudun her tarafını çalıştırır.

Dağcılık, zevkli olduğu kadar zor bir spordur. Çünkü deniz seviyesinden hayli yüksek olan dağlarda, iklim sert ve değişkendir. Dağda sıcak yaz günü yapılan bir gezintide, kar ve tipiye yakalanma olasılığı bile vardır.

Dağcılar, bu iş için özel olarak yapılmış dayanıklı yürüyüş ayakkabıları ya da botlar giyerler. Dağcı, soğuktan korunmak ve enerji ihtiyacını karşılayabilmek için tedbirli olmalıdır. Yanına kolaylıkla taşıyabileceği kadar yedek giysi ve besleyici yiyecekler almalıdır.

Dağa çıkan kişi, harita ve pusula kullanmayı öğrenmelidir. Deneyimsiz kişilerin tek başına dağa çıkması çok sakıncalıdır. Gezinti yapılacak bölgenin hava durumu önceden öğrenilmeli ve gerekli yerlere önceden haber verilmelidir.

Dağcılara, temel eğitimlerde tepelere tırmanırken ayaklarını düz olmayan yerlere nasıl basacağı ve dik yerlerde dengesini korumak için ellerini nasıl kullanacağı

öğretilir. Temel gereçler olan; ip, kanca, çivi ve benzeri malzemelerin nasıl kullanılacağı öğretilir. Sonraki aşama kaya tırmanışıdır. Bunun için iki ya da üç kişilik ekipler oluşturulur. Ekip üyeleri, kayma durumunda ipler aracılığıyla birbirlerini kollarlar.

Tırmanışlarda donanım çok önemlidir. Dağcılar için hazırlanmış özel ayakkabılar ve ipler kullanılmalıdır.

Ekip başının deneyimli bir dağcı olması gerekir. Tırmanmaya başlarken, ekip başı ipin bir ucunu beline bağlar. Çıkıntı ve oyukları kullanarak ilk yükseltiye tırmanmaya başlar. İyi bir dağcı, tüm vücut ağırlığını bacak kaslarına yükler ve kollarını yalnızca dengeyi sağlamak için kullanır. Dağcı, yukarı

doğru tırmanırken, kayalardaki çatlakları kullanarak el ve ayaklarının yardımıyla yükselir. Kayaların arasındaki baca denilen boşluklardan tırmanırken de ellerini ve bacaklarını iki yana açıp abanarak yükselir.

İlk yükseltiyeye tırmanan ekip başı, uygun bir durak saptır. Aşağıya kaymayı ya da düşmeyi önlemek için ipini sağlam bir yere bağlar. Bu işe bağlama denilir. İp bağlayacağı uygun bir yer yoksa kayaya çivi çakar. Bir ucunda delik ya da halka olan kocaman metal çivisine ipini bağlar. Daha sonra ipi omuzundan geçirerek aşağıdaki ikinci dağcıya tırmanması için işaret verir. Arkadaşı tırmanırken de ipin gergin durmasını sağlar. İp, tırmanan dağcılarının kaymasını ya da düşmesini önler. Bu sefer

ikinci dağcı kendisini bağlar, ekip başı daha yukarı tırmanmaya başlar. Bu işlem zirveye kadar yinelenir. Tırmanış yukarıya doğru ilerlerken, yalnızca bir kişi hareket halindedir. Böylece aynı ipi izleyen diğer dağcıların güvenliği sağlanmış olur. Ekip başı, dağcıları birbirine bağlayan ipten diğer dağcılar kadar yararlanamaz.

En yüksek dağların zirvesi yıl boyunca kar ve buzla kaplıdır. Bu dağlara tırmanan dağcıların daha deneyimli ve donanımlı olmaları gerekir.

Buz ve kar tırmanış yöntemleri, kaya tırmanışından farklıdır. Bu tırmanışta dağcılar buz baltası kullanırlar. Buz baltası, adeta dağcının eli kolu gibi kullanılır. Kaymayı önlemek için çivili özel botlar giyilir. Güneşin ve karın parlak ışığından korunmak için koyu renkli güneş gözlükleri kullanılır.

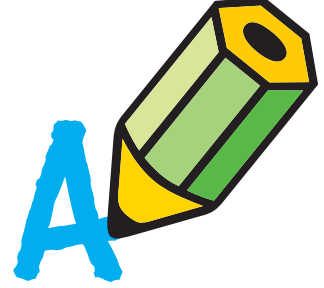
Uzun süren tırmanışlarda dağcılar barınmak için gereken her şeyi yanlarında taşırlar. Çok yüksek dağlara tırmanırken, değişen atmosfer şartlarının etkisini azaltmak için belli yüksekliklerde kamplar kurulur.

Arkadaşlar, sizler de çevrenizdeki spor kulüpleri aracılığıyla dağcılığa ilk adımı atabilirsiniz.

10

bilmece bulmaca

A ilk ya da son harfi değil.

R ilk, ikinci ve son harfi değil.

S ilk harfi değil.

İpuçlarından yola çıkarak
şifrelenmiş kelimeyi
bulabilir misiniz?

P, S'den önce geliyor.

11

Annesi 31
yaşındayken, İdil 8
yaşındaydı. Şimdi
annesinin yaşı onun
yaşının iki katı
olduğuna göre, İdil
kaç yaşındadır?

nereden nereye?

Diş Hekimliği

İnsanların var oluşundan beri ağız ve diş rahatsızlıkları olmuştur. Arkeolojik buluntulardan anlaşıldığına göre, her dönemde de bu sorunla baş edebilmek için çareler üretilmiş. Çağdaş diş hekimliğinin oluşmasına temel oluşturan bu birikime gelin beraber gözatalım.

Pakistan'ın Belucistan bölgesinde, MÖ 7000'e ait çürük dişlerin tedavisinde kullanılan araçlar bulundu.

Sümerlere ait MÖ 3500'lere tarihlenen tabletlerde diş ağrısı ile ilgili bilgilere yer verilmiş. Bu tabletlerde diş çürüklerine bir tür kurtçuğun neden olduğu düşünülmüş. Tabletlerde diş tedavisi ile ilgili 16 tane reçete bulunmuş. Hammurabi Kanunlarında da diş tedavisinden bahseden bölümler vardır.

Mısır'da bulunan bir papirüste MÖ 2900-2750 yılları arasında

yaşamış bir erkeğe ait diş tedavisi detaylı olarak anlatılmaktadır.

MÖ 2600'de Mısır'da diş tedavisi yapan ilk hekim Hesire'dir.

Anadolu kökenli bir halk olan Etrüskler, MÖ 700'lerde çok ileri diş tedavisi ve protezleri uygulamıştır.

Çin'de MÖ 475-221 yıllarında yazılmış Tıp Yasası adlı eserde, diş hastalıkları ile ilgili iki bölüm vardır. Bulunan belgeler o

dönemlerde çok önemli ameliyatlara bile yapılabildiğini anlatmaktadır.

MÖ 460-370 yılları arasında yaşayan

Hipokrat, coğrafyamızda modern tıbbın temellerini atmıştır. Hipokratın da ağız ve diş tedavisi konusunda önemli tespitleri vardır.

Diş macunu MÖ 5. yüzyılda Çin'de bulundu.

Heredot, MÖ 425'te Mısır'da hekimlerin farklı konularda uzmanlaştıklarını ve bunlardan birisinin de diş hekimliği olduğunu yazmış. Diş hekimleri, hiyerogliflerde bir göz ve yatay fildişi ile ifade ediliyordu.

Lübnan'ın Sayda bölgesinde, MÖ 400 yıllarına ait bir kadının üst çenesine uygulanan köprü protezi bulundu.

MS 1. yüzyılda Romalılar tarafından, o dönemin bütün tıp bilgilerini içeren bir ansiklopedi hazırlandı. Bu eserde, diş tedavisi ile ilgili hemen tüm bilgilere yer veriliyordu.

Hindistan'da bulunan ağaç kabuğu üzerine yazılmış belgelerde MS 400 yıllarına ait, ağız ve diş sağlığı ile ilgili altı reçete bulunmuştur.

MS 5. yüzyılda Hindistan'da yaşamış olan Sustura, diş hekimliği ile ilgili tedavilerin de

detaylı olarak anlatıldığı altı bölümlük bir eser bırakmıştır.

MS 659'a ait belgelere göre, çürüklerin amalgam ile doldurulması fikri de Çinlilere aittir.

Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasıyla birlikte Avrupa, kilisenin baskısı altında karanlığa gömüldü. Bilimsel çalışmalar kilisenin kontrolüne alındı. Bir süre sonra rahiplerin hekimlik yapmaları yasaklanınca, daha önce rahiplere yardımcılık yapan berberler birçok tıbbi hizmetin yanında dişçilik de yapmaya başladılar.

MS 7. ve 15. yüzyıllar arasında Orta Doğu'daki İslam ülkelerinde ağız ve diş sağlığı konusunda önemli gelişmeler oldu.

9. yüzyılda Taberi, El Kindi, Razi ve 10. yüzyılda Mecusi Ali Bin Abbas diş tedavisi konusunda çalışmalar yapmışlar. İslam dünyasının önemli hekimlerinden Ebul Kasım Zehravi de başarılı çalışmalar yapmıştır.

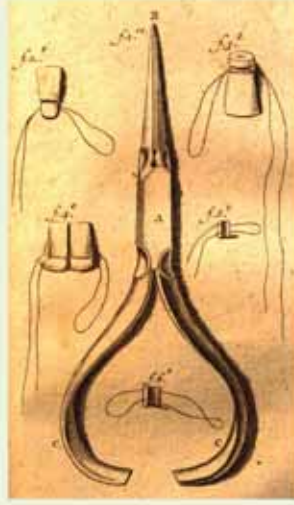
1210 yılında Paris'te berber-cerrahlar kendi aralarında sınıflara bile ayrılmıştı.

1343 yılında Orta Çağ'ın ünlü cerrahı Fransız Guy de Chauliac, birçok dile çevrilen tıbbi

rehber niteliğindeki kitabını yayınladı. Diş tedavilerine önemli yer ayrılan bu eserde, diş hekimliği ilk kez tanımlandı.

Bugünkü diş fırçalarına benzeyen ilk fırça da 15. yüzyılda Çin’de yapıldı.

1530’da Almanya’da, “Tüm Hastalıklar ve Diş Güçsüzlüğü Konusunda Küçük Tıbbi Kitap” adlı kitap yayınlandı. Ağız hijyeni,

1789’da İngiltere’de ilk modern diş fırçası yapıldı. Avrupa, Amerika ve Japonya’da hayvan kılından yapılmış diş fırçaları yaygın olarak kullanılmaya başladı.

diş çekimi, diş delimi ve altın dolgu yapımı gibi pratik konuları içeren bu kitap, 200 yılı aşkın bir süre standart bir ders kitabı oldu.

16. yüzyılda Leonardo da Vinci, ilk kez diş şekillerini ayrı ayrı tanımlamıştır.

16. ve 17. yüzyılda diş hekimliğinde önemli gelişmeler yaşanmasa da mikroskobun keşfi ve teknik ilerlemeler sayesinde, tedavide daha başarılı sonuçlar elde edilmeye başlandı.

1774’te protezlerde porselen kullanılmaya başlandı.

1790’da gerçek anlamda ilk diş hekimi koltuğu ABD’li Josiah Flagg tarafından kullanıldı. Oturma yeri ve arkılığı ayarlanabilen ilk koltuk

1832’de James Snell tarafından geliştirildi.

18. yüzyılda Pierre Fauchard’ın çabalarıyla diş hekimliği bağımsız bir meslek haline geldi. Birçok ülkede diş hekimliği konusunda yasal uygulamalar başladı.

Protez uygulamalarında kullanılmak amacıyla daha dayanıklı yapay malzemeler üretimi 18. yüzyılın sonlarında oldu. Daha önce insan ve hayvan dişleri ile kemikleri kullanılıyordu.

1846’da kurşun ve kalaydan bükülebilir ilk diş macunu tüpü yapıldı.

1851’de Charles Goodyear kauçuk ağacı reçinesini kükürt ve ısı yardımıyla sertleştirdi.

Böylece kauçuk, protez kaidesi olarak kullanılmaya başlandı.

1839'da ilk diş hekimliği okulu olan Baltimore Diş Hekimliği Fakültesi açıldı.

1842'de kimyager William E. Clarke, eter anesteziğini ilk kez diş çekimi amacıyla kullandı. 1844'te Horace Wells aynı amaçla eter oksit kullanmaya başladı.

1888'den sonra naylon diş fırçaları üretildi.

1890'larda lokal anestezinin yaygınlaşması ve 1895'te x-ışınlarının bulunmasıyla ağız cerrahisindeki gelişmeler hızlandı.

1898'de ABD'de ilk diş ipinin patenti alındı.

1900'de Fransa'da Uluslararası Diş Hekimliği Federasyonu kuruldu. Diş hekimliği fakülteleri birbiri

ardına açılmaya başladı. Diş hekimliği, farklı uzmanlık alanlarında bilimsel olarak hizmet verir oldu.

20. yüzyıla gelindiğinde diş hekimliği tamamen bilimsel yöntemlerle ve gelişmiş teknolojilerle yapılmaya başlandı. Lazer tekniklerinin kullanılması 1960'larda gerçekleşti. 1980-1990'lı yıllarda dijital teknolojileri yeni bir çığır açtı.

21. yüzyıla girerken, bilim insanları neredeyse canlı diş üretimini gerçekleştirmek üzere çalışmaya devam ediyorlar.

Bugün gelişmiş teknolojiler sayesinde insanlar çocukluktan itibaren hekimler tarafından izleniyor. Olası rahatsızlıklara karşı önlem alınıyor.

Arkadaşlar, gene de en büyük sorumluluk sizlere düşüyor. Sağlıklı ve kaliteli bir yaşam için; büyüklerinizin ve diş hekimlerinin önerilerini can kulağıyla dinlemeli, dişlerinize iyi bakmalısınız.

Kim kimdir?

Daha çok romanlarıyla bilinen ünlü edebiyatçımız Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nu sizlere tanıtmak istedik arkadaşlar.

Yakup Kadri'nin babası, Manisa'nın tanınmış Karaosmanoğulları ailesindendi. 1833 yılında o zamanlar Osmanlı toprağı olan Mısır'a göç etmişti. Yakup Kadri, 1889 yılında Kahire'de doğdu. Bir süre sonra ailesinin memlekete dönmesi üzerine eğitime Manisa'da devam etti. İzmir idadisine (lise) başladı. Ancak bitiremeden ailesiyle birlikte yeniden Mısır'a gitmek zorunda kalınca, İskenderiye'de Fransızca öğrenim yapan okullarda okudu. Bu sayede ünlü batılı yazarları okuma fırsatı oldu.

Mısır'da bulunduğu yıllarda edebiyata ilgisi başladı.

1908 yılında ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşti. İstanbul Hukuk Mektebi'ne kayıt yaptırdı. Okulu üçüncü sınıfta terk etti. 1909 yılında, "sanat için sanat" anlayışını benimseyen Fecr-i Âti topluluğuna katıldı. Bu fikirler doğrultusunda öykü, makale, şiir ve oyunlar yazdı. Daha sonra Milli Edebiyat Akımı'nı benimsedi, toplumsal sorunlara yöneldi. İkdâm, Dergâh gibi gazete ve dergilerdeki yazılarıyla Kurtuluş Savaşı'nı destekledi. O günlerde İkdâm gazetesinde ilk romanı Kiralık Konak'ı yayımlamaya başladı. 1921'de Anadolu'ya geçerek milli mücadeleye katıldı. 1923-1934 arasında Mardin ve Manisa milletvekili olarak TBMM'de bulundu. 1932 yılında Atatürk ilkelerini benimsetmek ve yorumlamak amacıyla çıkarılan Kadro dergisinin kurucuları arasındaydı. Bu dergide yazılar

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

yazdı. 1934 yılında büyükelçi olarak Tiran'a gönderildi. 1954 yılına kadar Tiran, Prag, Lahey, Tahran ve Bern'de büyükelçi olarak bulundu. 1961-1965 yılları arasında Manisa milletvekilliği yaptı. Bir süre Ulus gazetesinin başyazarlığını sürdürdü.

Yakup Kadri, romanlarında Tanzimat'tan 1950'lere kadar uzanan geniş bir zaman dilimindeki toplumsal ve siyasal dönüşümleri ele aldı.

1922'de ilk romanı Kiralık Konak, 1927'de Hüküm Gecesi, 1928'de Sodom ve Gomore yayınlandı.

1932 yılında yayınlanan ünlü romanı Yaban'da tüm gerçekliğiyle Anadolu köylüsünün yoksul ve sınırlı yaşamını anlattı.

Aydınlar ile köylüler arasındaki uçurumu anlatırken aydınların sorumluluğuna dikkat çekti. Yaban, 1950'den sonra gelişen köy edebiyatını etkilemiştir.

Ankara romanı iki bölüm halinde 1934'te, Bir Sürgün 1937'de, Panorama 1953'te yayınlandı.

Romanlarında genellikle yaşama küskün, güçlükler karşısında yılgınlığa kapılan, edilgen kişileri anlattı. Onların yanı sıra eylem yeteneğini yitirmemiş, olumlu kişiliklere de yer verdi. İnsanların birbirleriyle, yaşanılan ortamın gerçekleriyle ya da kendi kendileriyle çatışmalarının ortaya çıkardığı durumları başarıyla sergiledi.

Yakup Kadri yazarlığının ilk döneminde cümle yapısı bakımından ve anlatım yönünden Edebiyat-ı Cedide yazarlarının

etkisinde kaldı. Ağdalı tamlamalar, anlaşılması güç sözcükler, bol sıfatlarla süslü cümleler onda da görülür. Daha sonra yalın bir anlatıma yöneldi. Öykü, düzyazı, şiir, oyun, anı, makale gibi çeşitli alanlarda ürünler veren Yakup Kadri, daha çok romancı olarak tanınır.

1966 yılında Anadolu Ajansı yönetim kurulu başkanlığına seçildi. 13 Aralık 1974'te Ankara'da yaşamını kaybetti.

Arkadaşlar, edebiyatımızda yeni bir kapı açan bu önemli yazarımızı daha iyi tanımak için en az bir tane kitabını okuma programınıza almanızı tavsiye ediyoruz.

bitki

TARÇIN

Tarçın çok eskilerden beri bilinen bir baharat. Genellikle tatlılarda ve meyveli içeceklerde kullanılır. Ancak Hindistan ve bazı Uzak Doğu ülkelerinde yemeklerde kullanılıyor. Bu nefis baharat çoğunlukla toz haline getirilerek kullanılır. Tarçın, baharat karışımları içerisinde de en çok kullanılan ürünlerden biridir.

Tarçın, defnenin yakın akrabasıdır. Bu bitki, genellikle tropik bölgelerde yetişir. Ülkemizde ise yetişmemektedir. Tarçın ağaçları 150 metreye kadar büyüeyebilen dev ağaçlardır. Dört mevsim yeşil kalan bu ağaçların Hindistan'dan başlayıp Malezya'ya kadar yayılan yaklaşık 275 türü vardır.

Gövdesi silindir şeklindedir. Ağacın tepesindeki dalların ucunda topluca çiçek açar. Çiçekleri oldukça küçük ve açık yeşil renklidir. Yumurta şeklinde, yarım santimetre çapında meyve verir. Yeni açtığındaki kırmızı olan yaprakları, olgunlaştıkça yeşile döner. Yaprakları 7 ile 15 santimetre uzunluğunda, 4 ile 6 santimetre eninde, oval ve kenarları düzdür. Üst kısmı parlak ve koyu yeşil, alt yüzü ise mattır.

Bilinen iki çeşidi vardır: Seylan tarçını ve Çin tarçını.

Ülkemizde kullanılan tarçın, Seylan tarçını olarak bilinen bitkinin gövdesinden ve dallarından alınan kurutulmuş kabuklardır. Kabuklar kurudukça içe doğru kıvrılır. Seylan tarçın ağacı 7-10 metre boylarındadır. Yaprakları sert bir deriyi andırır.

Tatlı baharatlar arasında yer alan tarçın, keskin aromalı, ısıtıcı özellikli bir baharattır. Yüzde dört oranında yağ içerir. Tarçın yapraklarından elde edilen yağ, karanfil aromasına çok benzer. Bu nedenle karanfil yerine kullanılır. Kabuklarından elde edilen yağ; gıda, parfüm ve eczacılık sanayisinde koku verici olarak kullanılır.

Tarçının anavatanının Sri Lanka Adası olduğu kabul edilir. Bundan dolayı da Seylan tarçını olarak adlandırılmaktadır.

Tarçın ismi dilimize Hindistan'da kullanılan ve Çin odunu anlamına gelen "dal chini"den gelir.

Sizler de tatlı ve içeceklerinizden tarçının aromasını eksik etmeyin arkadaşlar.

Arkadaşlar, kırlarda dolaşırken yaklaşık 10-15 santimetre yüksekliğinde toprak tepecikleri görürsünüz. Bu tepecikler, orada köstebek bulunduğunun işaretidir.

Köstebekler, Anadolu'da "Köstü" ya da "Kör Köstü" olarak adlandırılır.

Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşarlar.

köstebek

Köstebekler kazdıkları karmaşık tünel sistemi içerisinde sürekli dolaşarak buldukları solucan ve böceklerle beslenirler. Bir köstebek gün boyunca kendi ağırlığından fazla besin tüketebilir. Tüneller boyunca kazdığı odacıklarda yiyeceklerini saklar.

Köstebekler tüysüz olarak doğarlar. Su baskınlarından korumak için yavruları yüzeye yakın yuvalarda büyütürler.

Bir kedi yavrusu kadar küçük olan bu memelilerin postları koyu renklidir ve yumuşacık kıllarla kaplıdır. Vücutları silindirik yapılıdır. Yaşamlarının büyük bölümünü toprak altına kazdıkları tünellerde geçirirler. Yumuşak kılları sayesinde daracık tünellerde öne ve arkaya rahatlıkla ilerleyebilirler.

Köstebeğin gözleri, postuna gömülü vaziyette ve körelmiştir. Kuyruğu kısa, duyarlı burnu hareketlidir. Kulakları görünmeyecek kadar küçüktür. Küreğe benzeyen, uzun tınaklı ön ayakları kazmaya çok uygundur.

Ön ve arka ayaklarında beşer tane parmak bulunur. Köstebekler gevşek toprakta dakikada 30 santimetre tünel kazabilirler.

Köstebekler sürekli tüneller kazarak toprağı altüst eder ve havalandırırlar. Ayrıca zararlı böcekleri ve kurtları yerler. Ancak bitki köklerine zarar verdikleri için çiftçiler tarafından zararlı olarak kabul edilirler.

Köstebekler, değerli kürkü için avlandıklarından ve tarım zararlısı olarak görüldüklerinden tehdit altındadır. Köstebek neslini korumak amacıyla, bazı ülkelerde bu hayvanlar koruma altına alınmıştır.

meslek

Mehmet Ali Diyarbakırlıoğlu

*Nereye gitti bu meslekler;
yoksa düş müydü onlar?*

Hasırcılık Zembilcilik

Nasıl bir şeydi o zembil?

Zembil, eskiden sıkça kullanılan ve günümüzde yerini plastik ya da naylon ambalaj maddelerine, karton kutulara bırakan bir taşıma kabının adıdır. Zembil, hasırotundan, kamıştan, sazdan örgü tekniği ile yapılır.

Zeytin, fıstık, üzüm, çay toplanmasında kullanıldığı gibi narenciye ve sebze bahçelerinde ürünün hasadında ve gübre

Zembil, geniş ağızlıdır. İki yanında kulpları vardır. Saklama ve toplama işlerinin de olmazsa olmazıdır. Hasırotu aynı zamanda semerci ustalarının yaptıkları ve semerin, kürtünün, boyunduruğun içine koydukları yöresel adı "berdi" olan ottur.

taşınmasında çiftçinin en önemli taşıma aracıdır zembil. İnşaatlarda kum, çakıl, harç taşımada da inşaatçı çalışan işçilerin çok önemli gereçleri arasındadır.

HASIR

Hasır, zembillerin yapıldığı malzemelerden yine örgü yöntemiyle yapılır. Hasırlar yapıldığı malzemenin cinsi ve kalınlığına göre isimler alırlar: Mısır hasır, Trablus hasır, kaba hasır gibi. Hasır, eski Türk evlerinde hava geçirgenliği özelliğinden dolayı camilerde, çadırlarda kilimin ve halının altına rutubetten ve soğuktan korunmak için yaygı olarak açılırdı.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun toprak damlı evlerinin tavan örtüsü olarak da çok kullanılmıştır. Hasırın örgüsünü oluşturan sazların bitkisel

boyalarla boyanması yoluyla hasır daha albenili hale getirilirdi.

Hasırcıların bir ürün çeşidi olan zembil ise o tarihlerde hasır imalatının yanında önemli ve aranan bir üründü.

HASIR SÜSÜ NEYLESİN

Ürün toplamada ve diğer taşıma işlerinde kullanıldığından zembil hasırda olduğu gibi süslenmeye değer görülmezdi.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde özellikle 17. yüzyılda hasırcılık gelişti ve önemli meslekler arasında yerini aldı. Birçok ilimizde mesleğin adıyla anılan çarşılar, bunun güzel bir kanıtıdır. Hasırcılık mesleğini, daha ziyade görme engellilerin yaptığı söylenir. Bu ustalara halk arasında hafız denir.

Hasır, boydan boya gerilmiş sazların arasından bir alttan bir üstten atkı sazlarının örgü şeklinde geçirilmesiyle yapılır. Çok zahmetli bir iş koludur. Dürülerek rulo şeklinde kaldırıldığından kullanımı çok kolaydır.

Günümüzde Kayseri'nin Develi ilçesine bağlı Sindel höyük kasabasının Sultan Sazlığı civarında, Afyon ilimizin Yakasinek kasabası ve Taşköprü'sünde, Hatay'da, İzmir'in Tire kasabasının Boynuyoğun köyünde ve Selçuk kasabasının Belevi bucağında, Konya ilimizin Akşehir ve Eber

göllerı civarında hasırcılığın sürdürüldüğünü not edelim.

Bununla birlikte kullanım alanı son derece daralmış olan hasırcılık, ürün çeşidini de doğal olarak günün şartlarına uydurmuştur. Çanta, sofra örtüsü, şişe koruyucuları, koltuk, sandalye-kürsü örgüsü, plaj ve bahçelerde şemsiye, kamelya örtüsü, çeyiz sandıkları, çiçek sepetleri hasırcı ustalarının yaptığı işlerden bazılarıdır.

O HASIRLARIN KAMIŞLARI YARALADI ÇOCUKKEN PARMAKLARINI

Eskiden, Kahramanmaraş ilimizin adıyla anılan ovasının büyük bir bölümü bataklıktı. Burada Maraş pirinci yetiştirilirdi. Bunun yanında da o geniş sazlıklarda doğal hayatın yanı sıra kamış ve hasırotu dediğimiz hasırcılığın ana malzemesi bolca bulunurdu. Kamıştan yapılan hasır ve zembiller diğer saz cinslerine göre daha sağlam olduğundan tercih edilirdi. Hasırcıların elleri ve parmakları kamış hasır örerken maalesef

kesik kesik olurdu. Zira kamışın dilimlenen parçalarının kenarları bıçak ağzı gibi keskin olur. Eldiven kullanmak o tarihlerde mümkün olmadığından söz konusu işin ne kadar zahmetli olduğunu varın siz tahmin edin. Öyle ki parmak ve ellerinde kesik olmayan usta hemen hemen yok gibiydi!

Çocukluğumda başımdan geçen bir anımı burada paylaşmak istiyorum. Annem ve küçük teyzem Gaziantep'teki evimizin hayatında (bahçesinde) ekmek yapacaklar. Gerçekten de bizim yörede o tarihlerde birçok ev hanımı ekmeklerini kendileri yaparlardı. Gaziantep ve yöresinde eski evler bu iş için uygundu. Bütün komşular bir araya gelip ekmek yapana yardım ederlerdi. Çamaşır yıkamak, salça yapmak, ekmek yapmak için her evin hayatında hazır ocak bulunurdu. Ekmek tahtalarında açtıkları yufkaları da ocaktan çıkan duman arasında hem dertleşip hem söyleşerek pişirirlerdi. Rüzgâr bazen onlara azizlik yaparak ters eserdi. Haliyle gözleri ve

burunları ocağın dumanından yaşarır. Onların bu halini bilmeyenler topluca ağlaşıyor sanırdı. İşte böyle bir günde beni de yanı başlarında eski bir kamış hasırın üzerine koymuşlar. Ben kamış hasırın dışarı çıkan uçlarıyla oynuyordum. Kamışın çıkan bu parçalarını koparayım derken kamış sol elimin başparmağı ile işaret parmağımın arasını 1-2 cm. kadar kesmiş. Kesilen yerin içerisine de mikrobu kırılın diye teyzem çorba kaşığı ile sıvı sumak ekşisi dökmüş. Tümünden kaybolmak üzere olan o hasırların kamışları, çocukluğumun da parmaklarını yaralamıştı. Meslek yok olsa da bıraktığı iz, ben ölene kadar yok olmayacak.

Lastik zembilin doğumu

Kamış, hasır ve zembil imalatı gerçekten zor iştir. Bizim burada yazımızın asıl konusu, hasırcıların bir ürünü olan zembilin hasır ustaları tarafından değil de yemenici ustalarının bir buluşu olan kamyon lastiklerinden ürettikleri zembil imalatıdır.

Kamyon lastiğinden zembil imalatının tarihi, kamyon lastiklerinin piyasaya çıkmasıyla aynı tarihe dayanır. Eski kamyon lastiklerinden zembil yapma fikri ise Kilisli zembil ustalarının bize verdikleri bilgilere göre Kahramanmaraşlı yemenici ustalarından çıkmış.

Saz, kamış ve otlardan yapılan yüksek, geniş tabanlı, örgü şeklinde yapılan zembiller çabuk yıpranıp parçalanıyordu. Hem zahmetli hem dayanıksız oluyorlardı. Tamiri de çok zordu. İşçiliğinin pahalı olması nedeniyle kullanıcıya da uygun gelmiyordu. İşte bu sebeplerden dolayı zembil yapımında yeni malzeme arayışına gidildi. Kahramanmaraşlı yemenici ustaları, kamyon lastiğinin kauçuk ve ketenden oluşan bölümlerini keskin bıçaklarla soyarak birbirinden ayırdılar. Lastiğin keten

bölümünün eninin ve çapının zembil yapımı için uygun bir malzeme olduğunu gördüler. Belli ölçülerde kesilen bu parçaları içerden dışa doğru bükerek birleşen kenarlarını mumlu pamuk ipliği ile dikip birleştirdiler. Saplarını da kamyon lastiğinin iç tarafındaki janta değen bölümünden yaptılar. Lastik zembilin doğumu da böylece gerçekleşmiş oldu.

Geri dönüşüm, çevre kirliliğini de azalttı

Daha sonraları yaygın hale gelen bu iş “zembilcilik” adıyla yaygınlaştı. Kamyon sahipleri eskiyen lastiklerini yenileriyle değiştirirken eski lastikleri onlar için gerçekten büyük sorundu. Geri dönüşümü olmayan bu eskiler, lastikçiler tarafından alınmıyordu. Alsa bile nereye koyacaklardı? Bazı kamyoncular ve tır sahipleri zorunlu olarak yanlarına aldıkları eski lastiklerini uzun yollarda boş arazilere bırakıp büyük bir çevre kirliliği yaratıyorlardı.

İşte tam burada kamyon lastiğinden zembil yapma düşüncesi hem hasırcıların hem de çevrecilerin imdadına yetişti.

Lastikten kuyu ipi ve su kovası

İyi bir zembil ustası, bir lastikten 50- 60 metre kadar lastik şeritler çıkarabilir. Bu şeritler kuyulardan kovaya bağlanarak su çekmede kullanılır. Su çekmekte kullanılan kendir halatlar zaman içerisinde kuyunun rutubetinden dolayı çürüyüp kopabiliyordu. Bundan dolayıdır ki kendir halatların yerine ömürlük dedikleri lastik şeritler kullanılmaya başlandı.

Kuyulardaki su kovaları çinko levhalardan, tenekeçiler tarafından yapılırdı. Bu kovalar su çekerken bilinçsizce kuyunun içine atıldığında kuyunun kenarlarına çarparak eğilip deliniyor kullanılamaz hal alıyordu. Zembilci ustaları bu kovaların aynısını

lastikten yaparak bu sorunu da çözmüş oldular.

Zembil türleri

Büyük, orta ve küçük olmak üzere üç boy zembil vardır. Kuyu kovaları bu sıralama içine dâhil değildir. Ülkemiz genelinde yalnızca Kilis ilimizde tek bir dükkânda iki usta tarafından yapılan zembilcilik büyük oranda yok olmuş bir meslektir. İşlediğimiz diğer el sanatları gibi zembilcilik de eskiden para kazandıran bir meslekti. Bahçe işlerinde makinelerin yoğun biçimde kullanılmaya başlamasıyla insan emeğine de ihtiyaç azaldı, malzemelerin zembille taşınması yok olmaya yüz tuttu. İnşaatlarda çalışan işçi sayısındaki genel azalma ve inşaat işlerinde başka tür taşıma kaplarının kullanılması, ekili arazilerin imara açılması da mesleğe olan ilgiyi azaltan diğer sebeplerdendir. Öyle ki zembilcilik günümüzde artık tamamen yok olma aşamasına gelmiştir.

Kilis ilimizde yapılan zembiller, başta Gaziantep olmak üzere, Adana, Mersin ve civarına satılmaktadır. Narenciye bahçelerinde, zeytin, fındık, fıstık, çay ve bağ hasatlarında dayanıklılığından dolayı hâlâ aranan bir malzemedir zembil.

Körler çarşısı nereye gitti?

Çocukluğumda babamla gittiğimde bir çarşı çok ilgimi çekmişti? Kilis'te, adı "Körler Çarşısı"ydı. Birçok görmeyen adam önlerindeki sazlardan sepetler, zembiller, hasırlar örüyordu. Makine gibi işliyordu elleri. Gözlerim ürettikleri sepetlere, zembillere takılı kalmıştı. Ne de güzel örüyorlardı, nakış gibi...

Bir adı da "Zembilciler Çarşısı" olan o sokağı aradım son gidişimde. O zembilcileri bulup kendileriyle konuşmak istiyordum. Sordum. Bilen çıkmadı. Sanki bir düştü Körler

Çarşısı. Sanki hiç olmamıştı.

Yaşlı biri, "Gel benimle kardeş," dedi. "Seni onların son temsilcilerine götürüyüm. Gittik. Orta yaşlı iki adam, köşkerler gibi ha bire lastik zembiller dikiyordu. Derdimi öğrenince acı acı güldüler. Daha yaşlıca olanı: "Eski çamlar bardak oldu ağabey," dedi. "Ne körler kaldı, ne çarşıları. Ne o eski hasır zembiller kaldı, ne zembilciler. Zembil olarak işte şu elimizdeki şeyler var artık. "Zembilciler de biz oluruk zaar..." dedi yerel ağızla. Elindeki dikiş işlemi bitmek üzere olan lastik zembili gösteriyordu.

Otomobil dış lastiğinden zembil yapan iki kardeşti bunlar. Bir zamanlar da bu zembiller modaydı. Gelişen teknoloji hasır zembilleri öldürmekle kalmamış, eskimiş otomobil dış lastiklerinden üretilen lastik zembillerin de üzerinden silindir gibi geçmişti.

Vay be, şu atalarımıza bakın!

Lastik zembilciliğin sonunu getiren nedenlerden birisi de lastiklerde daha sağlam olsun diye keten yerine çelik tel kullanılmaya başlanmasıdır. Keten tabanlı lastiklerin piyasadan çekilmesi, bu mesleğin de sonunu getirecektir.

Yaşam mücadelesi veren zembil ustaları ürün çeşidi olarak evlerde hububat saklamada ve plajlarda çocukların kum ile oynamaları için küçük çaplarda kovalar yapmaktadırlar.

Gide gide yok olan zembilcilik mesleğinden çocuklarımıza belki de sadece bu oyuncak zembiller kalacaktır. Çocuklarımız büyüdüklerinde eğer o taşıma gereciyle bir yerde tesadüfen karşılaşılırsa hüzünle bakacaklar.

Belki de "Vay be... Atalarımız binbir emekle üretilmiş ne ilkel araçlar gereçler kullanırlarmış!" diyeceklerdir.

12

bilmece bulmaca

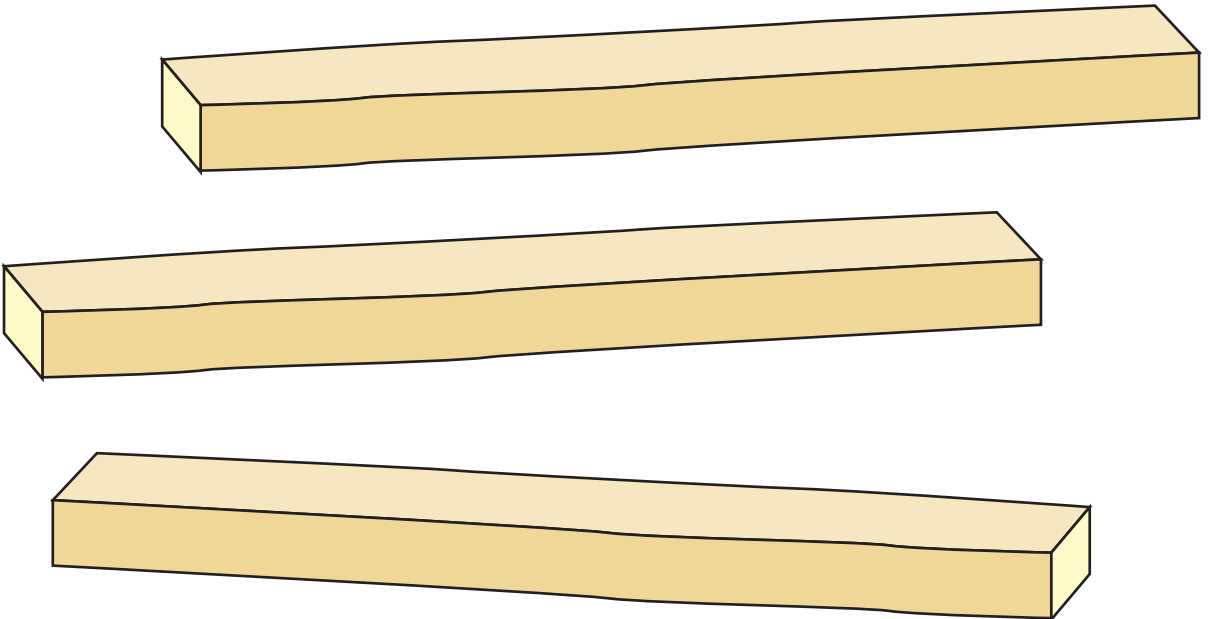
Tamamı dolu olan bu süt řiřesi,
540 gram ağırlığında.

Boş şişe 140 gram ağırlığındadır.
Sütün dörtte biri içildiđinde,
řiřede kaç gram süt kalır?

13

Bu 3  ıtadan 4 yapabilir misiniz?

 ıtaları kırmak yok!..

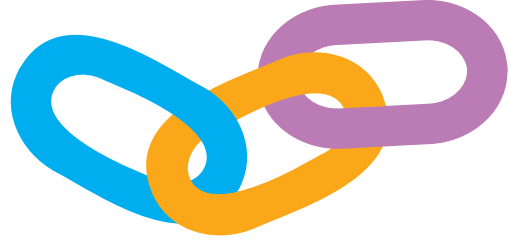
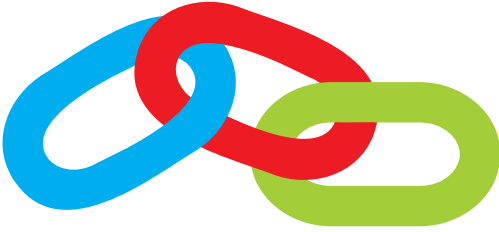
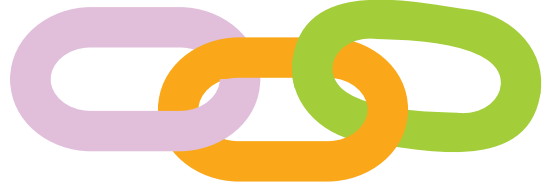
14

İki resim arasında 10 fark var.
Bulabilir misiniz?

15

bilmecce bulmaca

Arkadaşlar, başka hiç
bir malzeme
kullanmadan bu beş
parça zinciri
birleştirmenizi istiyoruz.

16

ELİF

1785

ELİF kelimesinin karşılığı
1785 olduğuna göre AFIŞ
kelimesinin karşılığı
yandakilerden hangisidir?

AFİŞ ????
5

4855 4586

1546 4386

4568 5536

2	12	1	13
5	10	8	11
8	4	6	9
14	7	4	6

17

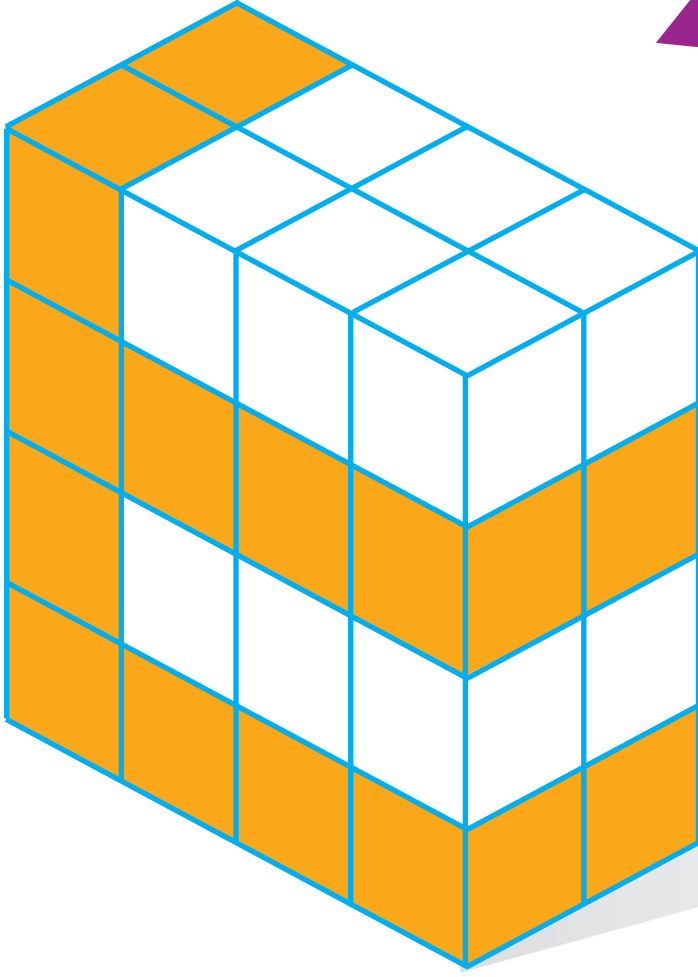
Yandaki kareleri, her bölgedeki sayıların toplamı eşit olacak biçimde 3'e bölebilir misiniz?

18

Kırtasiyeci, tanesi 60 kuruştan 10 düzine kalem aldı ve bunları tanesi 1 liraya sattı. Kırtasiyecinin kazancı kaç lira olmuştur?

19

Küp şeklindeki beyaz taşlarla örülmüş bu duvarda hiçbir yüzü boyanmamış kaç taş vardır?

20

Aynı yöne giden bir otomobil ve otobüs arasında 40 kilometre mesafe var. Geride olan otomobil saatte 80 kilometre, otobüs ise 60 kilometre hızla gittiğine göre, otomobil otobüse kaç saat sonra yetişir?

Karışık halde yazılmış kelimelerin
doğrusunu yanlarına yazabilir misiniz?

bilmece bulmaca

ARİLBAKH

HASORNBA

ZİLAKY

ŞAKRAKI

DANORTO

LÜKMÜSÜ

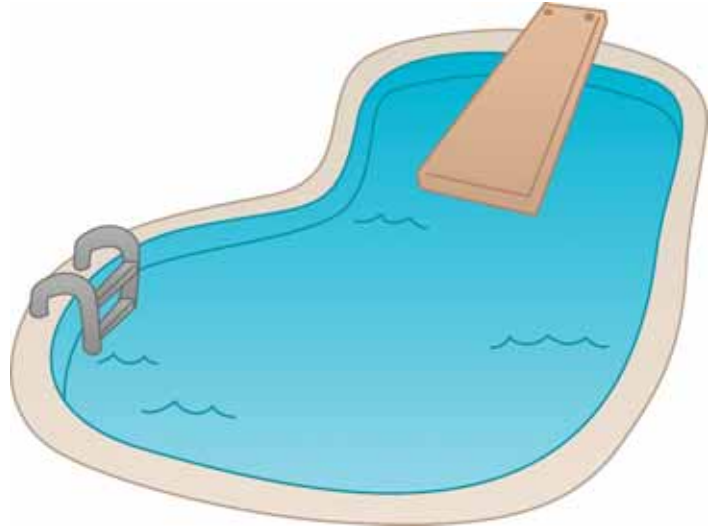
DIRIMYIL

YEKALAR

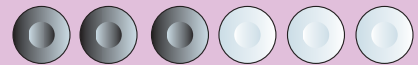
21

22

Bir havuza 15 dakikada 4
litre su akıtılıyor. 4 saatte kaç
litre su akar?

Aşağıdaki 6 dama taşını, üç hamlede 3 beyaz,
3 siyah olarak dizebilir misiniz? Her hamlede
sadece iki taşın yerini değiştirebilirsiniz. Ancak
ikisini ayırmadan.

23

önemli gün ve haftalar

KABOTAJ VE DENİZCİLİK BAYRAMI 1 Temmuz

DÜNYA NÜFUS GÜNÜ 10 Temmuz

GAZETECİLER VE BASIN BAYRAMI 24 Temmuz

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI 24 Temmuz

MALAZGİRT ZAFERİ GÜNÜ 26 Ağustos

ZAFER HAFTASI 26-30 AĞUSTOS

30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI

Büyük Millet Meclisi, kuruluşundan itibaren yurdun durumunu ve kurtuluş çarelerini aradı. "Misak-ı Milli sınırları içinde vatanın bir bütün olduğu ve parçalanamayacağı görüşü"nden hareketle, düşmanla mücadele kararı alındı. Oluşturulan düzenli ordularla savaşa girildi. Daha sonra Batı cephesinde Yunanlılarla, I. İnönü ve II. İnönü savaşları yapıldı. Bu savaşların kazanılmasıyla Yunanlılara büyük bir darbe indirilmiş oldu. Bunun üzerine Yunan ordusu yeniden saldırıya geçti. Saldırı üzerine Mustafa Kemal, ordularına:

Önemli gün ve haftalar

“Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır, bu sathı, bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz” emrini verdi.

Türk askeri, büyük bir azim ve fedakârlıkla bu karara uydu. 23 Ağustos ve 12 Eylül 1921 tarihleri arasında yapılan Sakarya Meydan Muharebesiyle Türk milleti, 1699 Karlofça Antlaşması’ndan beri ilk defa toprak kazanmaya başlıyordu. Sakarya Savaşı, Türk milletinin savunma durumundan taarruz durumuna geçtiği önemli bir savaş olarak da tarihe geçti. Bu zafer sonunda, TBMM tarafından Mustafa Kemal’e “Gazi” unvanı ve “Mareşal” rütbesi verildi.

Türk tarihinin dönüm noktalarından biri olan Sakarya Savaşı’ndan sonra büyük bir taarruzla düşmanı tamamen yok etme kararı alındı.

1922 yılı Ağustosuna kadar hazırlıklar tamamlandı. Güneydeki Türk birlikleri, büyük bir gizlilik içinde Batı cephesine kaydırıldı. İstanbul’daki cephane depolarından silah ve cephane kaçırıldı. İtilaf Devletleri tarafından tahrip edilerek kullanılmaz hale getirilen topraklar onarıldı. Yeni silahlar satın alındı. Ordumuza taarruz eğitimi yaptırıldı. Bu hazırlıklardan sonra, Gazi Mustafa Kemal’in Başkomutanlığını yaptığı ordumuz, 26 Ağustos 1922’de düşmana saldırdı. Bir saat içinde düşman mevzileri ele geçirildi. 30 Ağustos’ta düşman çember içine alındı.

Bu savaş, Atatürk’ün Başkomutanlığında yapıldığı için Başkomutanlık Meydan Muharebesi olarak adlandırıldı.

Büyük Taarruzun başarıyla sonuçlanmasından sonra düşman, İzmir’e kadar takip edildi. 9 Eylül 1922’de İzmir’in kurtarılmasıyla yurdumuz düşmandan temizlenmiş oldu. Düşmanın ilerlemesine “dur” diyen ve kanımızın son damlasını akıtmadan yurdumuzu bırakmayacağımızı dünyaya ispatlayan bu büyük zaferi her yıl, 30 Ağustos günü bayram yaparak kutluyoruz.

DÜNYA BARIŞ GÜNÜ 1 Eylül

İLKÖĞRETİM HAFTASI Eylül’ün 3. Haftası

TÜRK DİL BAYRAMI 26 Eylül

Mustafa Kemal Atatürk’ün önderliğinde Türk kültürü ve Türk dili alanında önemli çalışmalar yapılmıştır.

Dil, milli yapıyı oluşturan, sağlamlaştıran ortak bağıdır. Atatürk, Türk dilini kendi benliğine kavuşturmayı ve kendi benliği içinde zenginleştirerek büyük bir kültür dili haline getirmeyi 12 Temmuz 1932 tarihinde Türk Dili Tetkik Cemiyeti’ni (Türk Dil Kurumu) kurarak gerçekleştirmeye çalışmıştır. Tarih anlayışında olduğu gibi, milli kültürümüzün temeli olan dilde de millileşmek bir zorunluluktur. Atatürk, dildeki bağımsızlığı siyasi bağımsızlığın bir parçası sayıyordu.

Atatürk, 1932 yılında başlattığı dil devrimi çalışmalarına, millî kültür politikasının gerekli kıldığı bir anlayışla eğilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet felsefesinin temelinde, Türk toplumunu çağdaş medeniyet seviyesinin ön safına çıkarma amacı yer almaktadır. Bu doğrultuda dilimizin de uzun vadede böyle bir medeniyet seviyesinin gerekli kıldığı bütün kelime, kavram ve terimleri karşılayabilecek bir kültür dili durumuna getirilmesi gerekiyordu.

Yeni Türk alfabesinin kabul edilmesiyle Türkçe okuma-yazma daha kolay öğrenilmiş ve Türk dili daha çok kullanılmaya başlanmıştır.

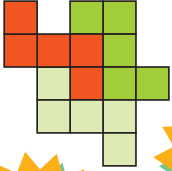
Türk dilini diğer dillerin etkisinden kurtarmak ve ortaya çıkartmak için 12 Temmuz 1932'de Atatürk tarafından Türk Dil Kurumu kurulmuştur. 20 Eylül 1932 tarihinde de I. Dil Kurultayı toplanmıştır.

Atatürk, bizlere Türkçe'yi koruma ve geliştirme görevini de vermiştir. Bizler de Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün verdiği bu görevi, Türkçe'yi en iyi şekilde öğrenerek, uygulayarak ve dilimize yabancı sözcükleri katmadan yaşatarak yerine getirmeliyiz.

DÜNYA TURİZM GÜNÜ 27 Eylül

**YANGINDAN KORUNMA HAFTASI
(İTFAİyecİLİK HAFTASI)** 25 Eylül -1 Ekim

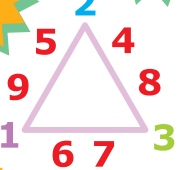
bilmece bulmaca çözümleri

3

2

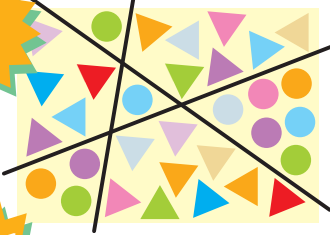
4

5

24 kere çalar.

6

7

$$375 - 30 = 75$$

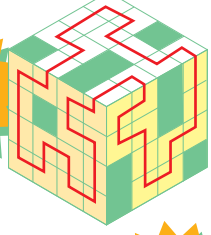
$$375 / 75 = 5 \text{ kişi}$$

8

10 kişiyi saymayınca kalanı kız ise, 10 tane erkek vardır.
20 kişiyi saymayınca kalanı erkek ise, 20 tane kız vardır.
Sınıfta toplam 30 öğrenci vardır.

11

23 yaşındadır. İdil ile annesi arasındaki yaş farkı da 23'tür.

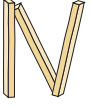
9

10
PARS

300 gram.

12

13

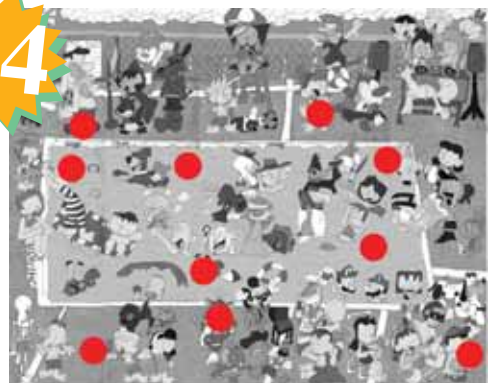

"III"ten Romen rakamıyla "IV".

Bir zincir parçasının üç halkasını da açıp kalan dört parçayı birleştirebilirsiniz.

16

14

15

AFİŞ 4586

18

19

Hiç boyanmamış 12 taş vardır.

17

2	12	1	13
5	10	8	11
8	4	6	9
14	7	4	6

48 lira.

- İLKBAHAR
- SONBAHAR
- İLK YAZ
- KARAKIŞ
- TORNADO
- KÜMÜLÜS
- YILDIRIM
- KARAYEL

2 saat.

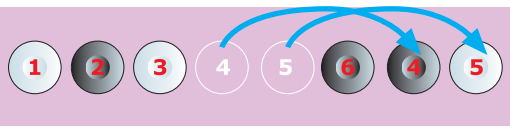
20

64 litre.

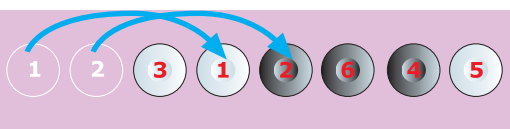
22

23

1

2

3

